

HET VRIJWILLIGERSWERK IN BELGIË

KERNCIJFERS 2019

Het vrijwilligerswerk in België in 2019

Kerncijfers

in opdracht van de
Koning Boudewijnstichting

Lesley Hustinx
Pieter Dudal

Vakgroep Sociologie
Universiteit Gent

2020

Algemene Inleiding

Dat de vrijwillige inzet van burgers van vitaal belang is voor onze samenleving, behoeft geen betoog. Wetenschappelijk onderzoek heeft al veelvuldig de verschillende maatschappelijke functies van het vrijwilligerswerk gedocumenteerd. Zo wordt er verwezen naar de 'signaalfunctie' die vrijwilligers opnemen, waarbij ze niet-ingevulde noden in een samenleving op het spoor komen en er iets aan proberen te doen. Ook vervult de vrijwillige inzet een 'aanvullende functie' tegenover bezoldigd werk: vrijwilligers hoeven zich niet te bekommeren om rentabiliteitseisen, waardoor ze voor sommige noden een soepeler en meer 'menselijk' antwoord kunnen aanreiken. Daarnaast draagt het vrijwillig engagement ook bij aan de 'persoonlijke ontwikkeling' van de vrijwilligers. Ze verwerven nieuwe competenties, knowhow en sociale attitudes en scherpen bestaande vaardigheden aan. De 'democratische rol' slaat dan weer op het feit dat iedereen in principe actief kan deelnemen aan het publieke leven en in alle vrijheid eigen initiatieven kan ondernemen.¹

Vrijwillige inzet vormt dankzij al deze functies een bron van meerwaarde voor de samenleving. Deze meerwaarde kan zowel vanuit een sociologische als een economische invalshoek worden benaderd. Vanuit een *sociologisch* oogpunt draagt vrijwillige inzet bij aan sociale integratie door de creatie van netwerken en samenwerking tussen de leden van een samenleving. Vrijwillige inzet verhoogt met andere woorden het 'sociaal kapitaal'. Voor de vrijwilligers zelf brengt hun inzet tal van voordelen op het vlak van sociale contacten, professionele kennis en competenties, persoonlijk welzijn en zelfvertrouwen. In dat verband wordt het aantal vrijwilligers zelfs beschouwd als een maat voor de gezondheid van een samenleving. Het sociaal profiel van de vrijwilligers geeft dan weer aan hoe de deelname aan het vrijwilligerswerk over de verschillende sociale lagen van de bevolking is verdeeld. Gezien de vele voordelen die het vrijwilligerswerk oplevert, is het van cruciaal belang dat iedereen aan het vrijwilligerswerk kan participeren. Sociologisch onderzoek heeft echter ook al veelvuldig uitgewezen dat de toegang tot het vrijwilligerswerk niet gelijk verdeeld is.² Het zijn vooral de hoogopgeleide, economisch actieve, en sociaal goed ingebedde burgers die in het vrijwilligerswerk actief zijn, ook in België.³ Ondanks de ontegensprekelijke meerwaarde van het vrijwilligerswerk, vormt het tegelijk ook een bron van sociale ongelijkheid. Om dit tegen te gaan, is het bijgevolg ook belangrijk om het sociaal profiel van de vrijwilligers in kaart te brengen en evoluties hierin op te volgen.

Vanuit een economisch oogpunt vervult het vrijwilligerswerk een economische functie en wordt het beschouwd als een productieve activiteit in de volle zin van het woord. Vrijwilligers verlenen nuttige diensten aan de gemeenschap. Hun vrijwillige en onbetaalde activiteiten ondersteunen de functies die het verenigingsleven in zeer diverse domeinen vervult: maatschappelijke dienstverlening, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur, ... Zo dragen vrijwilligers ook in belangrijke mate bij aan de toegankelijkheid van de dienstverlening en het activiteitenaanbod van deze organisaties. Vanuit deze optiek toonde de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) belangstelling voor het vraagstuk van het meten van de vrijwillige inzet en publiceerde daarover in 2011, met de medewerking van de Johns Hopkins University (Baltimore, V.S.) het *Handboek inzake de Meting van het Vrijwilligerswerk (Manual on the Measurement of Volunteering)*. Inmiddels werd deze methodologie in een zevental Europese landen geïmplementeerd, waaronder België.⁴ De methodologie onderging ook enkele herzieningen, en werd in 2018 geïntegreerd in het *Handboek van de Satellietrekeningen van Non-profit Instuties en het Vrijwilligerswerk (Handbook of National Accounting: Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work)*.

¹ Breda & Goyvaerts (1996).

² Musick and Wilson (2008).

³ Hustinx et al. (2015).

⁴ Salamon et al. (2018).

Dit rapport past in deze context. Onder impuls van de Koning Boudewijnstichting werd in 2014 voor het eerst een representatieve meting van het vrijwilligerswerk in België verricht op basis van het nieuwe handboek van de IAO. In samenwerking met de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie werd de 'Module Vrijwillige Inzet' toegevoegd aan de jaarlijkse Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) in het laatste kwartaal van 2014. Op basis van deze meting kon een omvattende analyse worden gerealiseerd van enerzijds de omvang van het vrijwilligerswerk in België, en anderzijds het sociaal-economisch profiel van de Belgische vrijwilligers.⁵ Op initiatief van de Koning Boudewijnstichting werd deze meting in 2019 opnieuw uitgevoerd. In dit rapport presenteren we de resultaten van deze tweede meting, waarbij we de analyses op dezelfde wijze structureren als bij de eerste meting. Echter, omwille van een aantal fundamentele wijzigingen in de methodologie van zowel de EAK als de Module Vrijwillige Inzet, die we hieronder verder zullen toelichten, zijn de resultaten van 2014 en 2019 niet vergelijkbaar. Om deze reden zal dit rapport ook geen vergelijkende analyses presenteren. Het is vanuit wetenschappelijk-methodologisch oogpunt niet verantwoord om uitspraken te doen over eventuele evoluties in het vrijwilligerswerk tussen de twee meetpunten. De meting van 2019, op basis van de nieuwe methodologie, moet met andere woorden als de nieuwe 'nulmeting' worden beschouwd.

De module 'Vrijwillige Inzet' in de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK)

Zoals reeds gesteld werd de 'Module Vrijwillige Inzet' zowel in 2014 als in 2019 gekoppeld aan de Belgische enquête naar de arbeidskrachten (EAK). De EAK is een sociaal-economische steekproefenquête bij huishoudens. Haar voornaamste doelstelling is de populatie op actieve leeftijd (vanaf 15 jaar) op te delen in drie groepen (nl. werkende personen, werklozen en niet-actieve personen), en over elk van deze categorieën beschrijvende en verklarende gegevens te verstrekken. Alle in België gedomicilieerde huishoudens met minstens één persoon tussen de 15 en de 76 jaar oud komen in aanmerking voor het onderzoek. De steekproef wordt getrokken uit het Rijksregister. Deze enquête wordt ook in de andere EU-lidstaten uitgevoerd en wordt gecoördineerd door de statistische dienst van de Europese Unie, EUROSTAT. In België wordt de EAK georganiseerd door Statbel. De bedoeling is informatie te vergaren die op Europees vlak vergelijkbaar is.⁶

De toevoeging van de module 'Vrijwillige Inzet' aan de EAK heeft, in vergelijking met eerder onderzoek over vrijwilligerswerk in België, twee belangrijke voordelen. Vooreerst kan informatie over vrijwilligerswerk verzameld worden bij een representatieve steekproef, waardoor een betrouwbare extrapolatie naar de gehele Belgische bevolking kan worden gemaakt. Daarnaast reikt de enquête gedetailleerde statistische data aan op basis van de internationaal geijkte definitie en systematische methodologie van de IAO. Dit maakt een accurate en gestandaardiseerde economische schatting van het gewicht van het vrijwilligerswerk mogelijk, die geïntegreerd kan worden in de Satellietrekening van de instellingen zonder winst oogmerk (izw's) die op regelmatige basis door de Koning Boudewijnstichting samen met de Nationale Bank van België wordt gepubliceerd.⁷ Deze Satellietrekening heeft als doel het economisch gewicht van de verenigingssector en de plaats van deze sector in de Belgische economie in kaart te brengen, maar is enkel gebaseerd op de gesalarieerde tewerkstelling. De meting van het vrijwilligerswerk volgens de IAO-methodologie heeft precies als doel aanvullende statistieken te genereren over de onbetaalde arbeid in de verenigingssector.

⁵ Hustinx et al. (2015).

⁶ Statbel, geraadpleegd op 15/11/20: <https://statbel.fgov.be/nl/enquete/enquete-naar-de-arbeidskrachten-eak>

⁷ Koning Boudewijnstichting, Het economische gewicht van instellingen zonder winst oogmerk in België, Edities 2011, 2013, 2017, 2020.

De EAK werd vanaf 2017 grondig hervormd om tegemoet te komen aan nieuwe vereisten opgelegd door Eurostat, en om de kwaliteit van de statistieken te verbeteren.⁸ Wie tot en met de eerste helft van 2016 geselecteerd werd om deel te nemen aan de enquête, werd éénmalig face-to-face bevestigd door een enquêteur. Vanaf 2017 werd er overgeschakeld naar een panelstudie, meer specifiek een 'infra-jaarlijks roterend panel', waarbij respondenten gedurende een langere periode in de steekproef blijven en op meerdere tijdstippen bevestigd worden.⁹ Concreet wordt aan de huishoudens die in een bepaald kwartaal een eerste keer deelgenomen hebben aan de enquête gevraagd of ze het kwartaal (en jaar) daarna nog in dezelfde arbeidsmarktsituatie verkeren of niet, aangevuld met nog een lijst van vragen. Om tegemoet te komen aan de vereisten van Eurostat dienen de geselecteerde huishoudens over een periode van 15 maanden 4 keer bevestigd te worden. De huishoudens worden 2 opeenvolgende kwartalen bevestigd, daarna 2 kwartalen niet en daarna 2 kwartalen opnieuw. De eerste bevestiging gebeurt nog steeds face-to-face door een enquêteur, de 3 kortere vervolgbestigingen vinden plaats via internet (respondent vult de enquête zelfstandig online in) of telefoon (enquête wordt telefonisch afgenomen door de enquêteur).

Deze methodologische breuklijn in de EAK heeft ook gevolgen voor de meting van het vrijwilligerswerk in België, aangezien de bevestiging in 2014 volgens de oude methodologie en de bevestiging in 2019 volgens de nieuwe methodologie gebeurde. In 2014 dienden de geselecteerde huishoudens slechts 1 keer aan de EAK deel te nemen, en werden de deelnemers face-to-face bevestigd door de enquêteurs van Statbel. De vragenlijst werd afgenomen in het 4de kwartaal van 2014. Per huishouden werd één persoon geselecteerd om ook de vragen over de vrijwillige inzet te beantwoorden. De selectie gebeurde door de enquêteur op het moment van het interview en op basis van de verjaardag. De persoon die het laatst zijn verjaardag heeft gevierd werd uitgenodigd de vragen over de module Vrijwillige Inzet beantwoorden (hoewel deelname aan de EAK verplicht is, was de deelname aan de submodule Vrijwillige Inzet vrijblijvend). Er vonden in totaal 9640 interviews over vrijwillige inzet plaats, waarvan 4710 in Vlaanderen, 3516 in Wallonië en 1414 in Brussel.¹⁰ Gezien de volledige steekproef eenmalig in hetzelfde kwartaal werd bevestigd, werd specifiek voor de module Vrijwillige Inzet beslist om met een referentieperiode van 12 maanden voorafgaand aan de enquête te werken om het vrijwilligerswerk in kaart te brengen, hoewel het Handboek aanbeveelt om een referentieperiode van 4 weken te hanteren. Een korte referentieperiode heeft als voordeel dat respondenten zich meer accuraat kunnen herinneren welke vrijwilligersactiviteiten ze hebben verricht alsook de tijd die ze hierin hebben geïnvesteerd. Een langere referentieperiode verhoogt dan weer de waarschijnlijkheid dat ook de meer onregelmatige of 'seizoensgebonden' vormen van inzet (bv. jeugdkampen tijdens de zomermaanden) gecapteerd worden. Bij een langere referentieperiode wordt voorts getracht geheugeneffecten tegen te gaan via een aantal inleidende 'prompts' (geheugensteuntjes), waarbij suggesties van mogelijke vormen van inzet worden gedaan.

Door het gewijzigde onderzoeksdesign van de EAK was in 2019 eenzelfde aanpak voor de meting van het vrijwilligerswerk als in 2014 niet mogelijk. Om de basisenquête EAK niet bijkomend te verzwaren, en uitval bij de vervolgbestigingen tegen te gaan, werd de module Vrijwillige Inzet toegevoegd aan de derde ronde van de panelbevestiging. Zo werd de bevestiging ook gespreid over alle kwartalen van 2019. Met andere woorden: in elk kwartaal van 2019 beantwoordde een ander deel van de geselecteerde huishoudens de vragen over vrijwilligerswerk, met name de huishoudens die in het kader van de EAK een derde keer bevestigd werden. De ondervraging verliep deels via het internet (50,5%) en deels telefonisch (49,5%). Zoals in 2014, werd per huishouden één persoon geselecteerd om deel te nemen

⁸ Statbel, De Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) vanaf 2017, geraadpleegd op 15/11/20 via:

https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/metadata/Werk%20%26%20opleiding/9.2%20Arbeidsmarkt/9.2.0%20Emploi%20et%20chômage/EFT2017_nl.pdf

⁹ Meersseman, E. (2020). Onderzoek meting vrijwilligerswerk 2019. Context van de nieuwe meetmethode. Presentatie Rondetafel KBS, 8 oktober 2020.

¹⁰ Respons van 66% ten opzicht van de brutosteekproef van de EAK, 7% weigering tot deelname aan de module Vrijwillige Inzet.

aan de module Vrijwillige Inzet. Dit resulteerde in 13.962 interviews over vrijwilligerswerk, waarvan 6.494 in Vlaanderen, 5.518 in Wallonië, en 1.950 in Brussel. Dit aantal reflecteert een respons van 59% ten opzichte van de initiële brutosteekproef. Er was 1,4% uitval ten opzichte van de EAK, met andere woorden 1,4% van de geselecteerde respondenten wenste niet deel te nemen aan de bevraging over vrijwilligerswerk.

Ook in de module Vrijwillige Inzet werden belangrijke methodologische wijzigingen doorgevoerd. Vooreerst werd, in vergelijking met de meting van 2014, de referentieperiode in 2019 teruggebracht naar 4 weken. Zoals reeds vermeld is deze referentieperiode in overeenstemming met de internationale aanbeveling in het Handboek. De overweging om deze aanbeveling wel te volgen voor de nieuwe surveyronde was dat er via het paneldesign een gelijkmatige spreiding van vrijwilligersactiviteiten bereikt kon worden, waardoor er een meer accuraat beeld bekomen zou worden van de verschillende types vrijwilligerswerk doorheen een volledig kalenderjaar (cf. 'seizoensgebonden' vrijwilligerswerk), en dat kortstondige vormen van inzet nog accurater in het geheugen van de respondenten zouden zitten. Ook was het niet realistisch om de vragenlijst nog te verzwaren door met twee referentieperiodes te werken: vier weken en twaalf maanden, zoals het Handboek als antwoord op dit probleem formuleert.

Een andere centrale wijziging in de module Vrijwillige Inzet in vergelijking met 2014 was dat in 2019 extra toelichtingen bij de vragen in de enquête zelf werden toegevoegd opdat de respondenten de vragen zelfstandig konden beantwoorden (zie illustratie in de Methodologische Bijlage). In 2014 waren deze toelichtingen bestemd voor de enquêteur. De integratie van deze toelichtingen in de enquête zelf had als gevolg dat enerzijds de contouren van de vrijwillige inzet nog strikter werden afgebakend, en anderzijds dat het doorlopen van de module een grotere inspanning en verwerkingstijd van de respondenten vroeg.

Ten derde werd ook de omschrijving van rechtstreekse vrijwillige inzet meer strikt afgebakend in de enquête van 2019. Waar in 2014 de rechtstreekse vrijwillige inzet betrekking had op alle inzet voor personen buiten het eigen gezin of huishouden, werd in 2019 ook de rechtstreekse vrijwillige inzet binnen het bredere familieverband uitgesloten.

In Tabel 1 worden de belangrijkste methodologische verschillen tussen de metingen van 2014 en 2019 beknopt weergegeven. Het is duidelijk dat er sprake is van een methodologische breuklijn tussen beide metingen, waardoor de resultaten niet vergelijkbaar zijn. Om deze reden zal er in dit rapport dan ook geen vergelijking tussen beide meetpunten worden gemaakt, en laat de herneming van de module gegeven deze gewijzigde methodologische context niet toe om geldige uitspraken te doen over eventuele evoluties in het vrijwilligerswerk in België doorheen de tijd.

Tabel 1: Methodologische verschillen tussen meting vrijwilligerswerk 2014 en 2019

	Meting 2014	Meting 2019
Surveydesign	Cross-sectionele survey in 1 kwartaal	Panelstudie gespreid over 4 kwartalen
Manier van bevragen	Face-to-face met enquêteur	Online survey door respondent zelf ingevuld of telefonische bevraging met enquêteur
Instructies	Gericht aan enquêteur	Gericht aan respondent zelf => extra toelichtingen in de survey
Referentieperiode vrijwillige inzet	12 maanden	4 weken
Definitie rechtstreekse vrijwillige inzet	Inzet binnen eigen gezin uitgesloten	Inzet binnen eigen gezin én bredere familieverband uitgesloten

Begripsafbakening in dit onderzoek

In deze studie hanteren we de definitie van vrijwilligerswerk volgens de Belgische wetgeving. Volgens artikel 3 van de Wet betreffende de Rechten van Vrijwilligers wordt onder vrijwilligerswerk verstaan: *elke activiteit*

- die onbezoldigd en onverplicht wordt verricht;
- die verricht wordt ten behoeve van één of meer personen, andere dan degene die de activiteit verricht, van een groep of organisatie of van de samenleving als geheel;
- die ingericht wordt door een organisatie anders dan het familie- of privéverband van degene die de activiteit verricht;
- en die niet door dezelfde persoon en voor dezelfde organisatie wordt verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling.

Volgens de Belgische wet mogen vrijwilligers dus geen enkele vorm van betaling krijgen voor het werk dat ze verrichten. Wel toegelaten is een vergoeding voor de kosten die de activiteiten met zich meebrengen: het gaat dan om de terugbetaling van reëel gemaakte kosten of om een forfaitaire kostenvergoeding binnen bepaalde limieten. Bovendien moet de vrijwillige activiteit zich afspelen binnen een *organisatie* (niet het familiale verband), waarbij de wet ook nog preciseert dat die organisatie geen winst mag nastreven en *een non profit-doel* moet hebben. Het kan zowel om openbare (ziekenhuis, OCMW, gemeente...) als om privé-instanties gaan (vzw, feitelijke vereniging...). Volgens de wet behoort de vrijwillige inzet die in een privé- of familieverband wordt verricht ten gunste van familieleden, burens, of vrienden niet tot het vrijwilligerswerk.

Volgens de IAO is vrijwilligerswerk “onbetaald en onverplicht werk, met name de tijd die individuen zonder betaling geven om via een organisatie of rechtstreeks activiteiten te verrichten voor personen die niet tot het eigen huishouden behoren” (Handboek, p. 13). In vergelijking met de Belgische wet is de definitie van de IAO breder aangezien ze twee vormen van vrijwillige inzet omvat:

- enerzijds de activiteiten die via een organisatie worden verricht. Het gaat om instellingen zonder winst oogmerk (izw's), initiatieven met een winstgevend doel, overheidsinstellingen en “andere entiteiten” (waaronder ook de lokale gemeenschap). In tegenstelling tot wat de Belgische vrijwilligerswet bepaalt, vallen ondernemingen in de klassieke zin van het woord dus ook onder de definitie van de IAO.¹¹
- anderzijds de activiteiten die rechtstreeks voor anderen worden verricht (met uitzondering van het eigen huishouden) en die de Belgische vrijwilligerswet uitsluit.

In dit rapport hanteren we bijgevolg de volgende terminologie:

- *vrijwillige inzet/vrijwillig engagement*: een algemene omschrijving van vrijwillige en onbetaalde activiteiten, die zowel het meer strikte vrijwilligerswerk als andere vormen van inzet, zoals informele hulp aan derden, omvat. In het Franstalige landsgedeelte wordt dit *bénévolat*.
- *vrijwilligerswerk*: vrijwillige inzet zoals bepaald door de Belgische Vrijwilligerswet. Het is deze vrijwillige inzet die het voorwerp van de huidige analyse vormt. In het Frans: *volontariat*.

¹¹ In het meer recent gepubliceerde *Handboek van de Satellietrekeningen van Non-profit Instuties en het Vrijwilligerswerk* wordt vrijwilligerswerk echter meer strikt afgebakend, het betreft hier dan enkel vrijwilligerswerk binnen de verenigingssector (“third sector organizations”), met inbegrip van coöperatieven en sociale ondernemingen. Vrijwilligerswerk voor de overheid of voor profit-organisaties worden uitgesloten (UNV, 2018, p.30).

De module vrijwillige inzet peilde naar beide vormen van inzet¹², zowel in georganiseerd verband als “rechtstreeks”, maar in dit rapport volgen we de definitie van de Belgische vrijwilligerswet. De data die hier worden voorgesteld hebben dus uitsluitend betrekking op de activiteiten die verricht worden in een *georganiseerd verband*, met uitsluiting van initiatieven met een winstoogmerk. In het eerste hoofdstuk zullen we echter ook enkele cijfers naar voor brengen inzake de vrijwillige inzet die *rechtstreeks* wordt verricht ten gunste van personen buiten het eigen huishouden, dit om hun kwantitatieve omvang te tonen en met het oog op de internationale vergelijkbaarheid.

Structuur van het rapport

In het eerste hoofdstuk, *De omvang van het vrijwilligerswerk in België*, brengen we een beschrijvende analyse van de omvang van het vrijwilligerswerk in België: het aantal betrokkenen, het aantal activiteiten, het gepresteerde arbeidsvolume... We hanteren hierbij dus de definitie van vrijwilligerswerk volgens de Belgische vrijwilligerswet: het gaat om vrijwillige inzet in georganiseerd verband. Ook het type van vrijwilligersactiviteiten, het type van organisaties en de sectoren waarin vrijwilligers actief zijn komen aan bod. Tot slot presenteren we een beknopte internationale vergelijking tussen België en enkele andere Europese landen die de methodologie van de IAO hebben geïmplementeerd.

Het tweede hoofdstuk, *Het profiel van de vrijwilligers in België*, typeert de Belgische vrijwilligerspopulatie aan de hand van een aantal sociaal-demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, opleiding en sociaal-economische situatie. In een tweede stap kruisen we deze profielvariabelen met het type van vrijwilligersactiviteiten dat wordt verricht (bv. welke activiteiten gebeuren het meest door vrouwen?), de sectoren waarin de activiteiten worden verricht (bv. hangt het opleidingsniveau samen met het domein waarin de vrijwilliger actief is?) en tot slot het gepresteerde arbeidsvolume (bv. is er variatie in de tijdsinvestering van vrijwilligers naargelang de leeftijd?).

De data gelden over het algemeen voor het hele land, maar als daar reden toe is, vermelden we de significante verschillen tussen de drie Gewesten (Brussel, Vlaanderen en Wallonië). Enkel indien het anders wordt vermeld, zijn alle tabellen en grafieken door de auteurs van het rapport opgemaakt op basis van de data uit de EAK-enquête. Het rapport bevat ook een methodologische bijlage.

¹² In de vraagstelling van 2019 werd ook expliciet vermeld dat verenigingswerk niet onder de definitie van vrijwilligerswerk viel (“Activiteiten in uw vrije tijd waarvoor u werd betaald zijn uitgesloten”). Er werd wel een bijkomende vraag gesteld naar deelname aan verenigingswerk op het einde van de module. Uit de verzamelde data blijkt dat slechts 0,2% van Belgische populatie in 2019 verenigingswerk uitvoerde.

Hoofdstuk 1. De omvang van het vrijwilligerswerk in België

1.1. Algemeen overzicht van de vrijwillige inzet in België

Het aantal vrijwilligers

Volgens de gegevens van de enquête nemen in België in totaal *866 521 personen*, of *9,2 %* van de bevolking van 15 jaar en ouder, een vrijwillig engagement op, al dan niet in georganiseerd verband. Tabel 2 vat de belangrijkste cijfers samen (nationaal en voor de Gewesten) en maakt een onderscheid tussen vrijwilligerswerk in de strikte betekenis (in georganiseerd verband) en 'rechtstreekse' of 'informele' vrijwillige inzet. Hieruit blijkt dat in België het grootste deel van de vrijwillige inzet in georganiseerd verband plaatsvindt. Iets meer dan *735 000 personen*, of *7,8 %* van de bevolking, is actief binnen organisaties; zij beantwoorden dan ook aan de definitie van vrijwilligerswerk volgens de Belgische vrijwilligerswet. Het valt verder op dat slechts een minderheid van de vrijwilligers die werken voor organisaties ook activiteiten verrichten die rechtstreeks ten goede komen aan derden (67.000 personen). Formele en informele vrijwillige inzet worden dus zelden gecombineerd volgens deze enquête.

Uit Tabel 2 komen ook lichte verschillen tussen de drie Gewesten naar voor. Het percentage vrijwilligers dat uitsluitend actief is in georganiseerd verband ligt in Vlaanderen significant hoger, het percentage van de bevolking dat enkel rechtstreekse of informele inzet biedt, ligt in Brussel significant hoger.

In het vervolg van de analyse zullen we ons enkel concentreren op vrijwilligerswerk in de strikte betekenis, met name de vrijwillige inzet in georganiseerd verband.

Tabel 2: Totale vrijwillige inzet in België en in de drie Gewesten

		Brussel	Vlaanderen	Wallonië	België
Vrijwilligerswerk (vrijwillige inzet in georganiseerd verband)					
- vrijwilligers uitsluitend actief in georganiseerd verband	Aantal	50 953	440 911	176 689	668 553
	% bevolking	5,3%	8,1%	6,0%	7,1%
- vrijwilligers die hun inzet in georganiseerd verband combineren met vrijwillige inzet buiten organisaties	Aantal	11 016	37 299	18 871	67 186
	% bevolking	1,1%	0,7%	0,6%	0,7%
=> Totaal aantal vrijwilligers in organisaties	Aantal	61 969	478 210	195 560	735 739
	% bevolking	6,40%	8,80%	6,60%	7,80%
'Rechtstreekse' of informele vrijwillige inzet (niet in georganiseerd verband)	Aantal	23 719	70 219	36 844	130 782
	% bevolking	2,5%	1,3%	1,2%	1,4%
Totale vrijwillige inzet	Aantal	85 688	548 429	232 404	866 521
	% bevolking	8,9%	10,1%	7,8%	9,2%

Tijd die aan het vrijwilligerswerk wordt besteed

In de 4 weken voorafgaand aan de enquête hebben de vrijwilligers in België *meer dan 1,2 miljoen onbetaalde activiteiten* verricht voor organisaties.¹³ Dat betekent ongeveer 40 000 activiteiten per dag. Gemiddeld doen vrijwilligers 1,6 verschillende activiteiten over alle organisaties heen. De overgrote meerderheid van de vrijwilligers (86%) geeft echter aan slechts *binnen één organisatie* actief te zijn.

Hoeveel tijd besteden de vrijwilligers aan hun onbetaalde activiteiten? Volgens de enquête heeft een vrijwilliger gemiddeld 16,7 uur gepresteerd tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging, wat neerkomt op 200 uur per jaar. Achter dit gemiddelde gaan echter grote verschillen schuil: het aantal uren dat de bevroegde vrijwilligers rapporteren schommelt tussen enkele uren en enkele honderden uren op jaarbasis. De mediaan van het jaarlijks aantal uren vrijwilligerswerk ligt op 108 uur, wat betekent dat de helft van de vrijwilligers jaarlijks een hoger aantal uren presteert. Uit Tabel 3 blijkt verder dat vrijwilligers in Brussel gemiddeld een hoger aantal gepresteerde uren rapporteren in vergelijking met vrijwilligers in Vlaanderen en Wallonië, maar enkel het verschil tussen Brussel en Wallonië is statistisch significant.

Tabel 3: Gemiddeld aantal uur vrijwilligerswerk per vrijwilliger per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Maand	21,9	16,9	14,4	16,7
Jaar	263,0	202,5	173,1	199,9

Frequentie van het vrijwilligerswerk

Met welke *frequentie* verrichten vrijwilligers in de loop van een jaar hun vrijwilligersactiviteiten? Tabel 4 leert dat iets meer dan een derde (35,5%) van de Belgische vrijwilligers dit slechts enkele keren per jaar of zelfs eenmalig doet (voor een gelegenheidsevenement of een jaarlijkse terugkerende activiteit). Een vergelijkbaar aandeel (34,3%) is 1 of meerdere keren per maand actief. Een iets lager percentage (30,3%), maar toch ook bijna een derde van alle vrijwilligers, zet zich wekelijks tot dagelijks in. Algemeen kan hieruit geconcludeerd worden dat de meerderheid van vrijwilligers in dit onderzoek getypeerd kunnen worden als *regelmatige vrijwilligers*. Vermoedelijk werden door de kortere referentieperiode in de vragenlijst (4 weken voorafgaand aan de enquête) de meer onregelmatige vormen van vrijwilligerswerk minder systematisch in kaart gebracht.

De frequentie van vrijwilligerswerk kent een vergelijkbare verdeling tussen de gewesten, met uitzondering van de categorie 'één keer per maand'. Vrijwilligers in Brussel zijn significant vaker op maandelijkse basis actief in vergelijking met vrijwilligers in Vlaanderen en Wallonië.

Tabel 4: frequentie vrijwilligersactiviteit

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Dagelijks	2,9%	2,2%	1,6%	2,2%
Meerdere keren per week	17,0%	11,4%	12,4%	12,1%
Een keer per week	15,2%	16,0%	16,3%	16,0%
Meerdere keren per maand	16,1%	22,2%	20,6%	21,3%
Een keer per maand	21,0%	12,6%	11,7%	13,0%

¹³ Om meer precies te zijn, gaat het om 1 213 810 activiteiten in totaal.

Meerdere keren per jaar	17,2%	23,8%	23,9%	23,3%
Een keer in het kader van een evenement of jaarlijks wederkerende activiteit	10,7%	11,9%	13,4%	12,2%

Duur engagement binnen organisatie

Hoewel de enquête de mogelijkheid bood om vrijwilligerswerk in meerdere organisaties te rapporteren, gaf 86% van de vrijwilligers aan slechts in 1 organisatie actief te zijn. Tabel 5 geeft weer hoe lang ze al als vrijwilliger binnen deze organisaties actief zijn. Over alle organisaties heen, gaf bijna de helft van de vrijwilligers (47,8%) aan al meer dan 5 jaar actief te zijn. Slechts een minderheid (14,9%) was recent (minder dan een jaar) als vrijwilliger van start gegaan. Met andere woorden: in België bestaat er een sterke binding tussen organisaties en hun vrijwilligers. Vanuit methodologisch oogpunt versterkt deze anciënniteitsverdeling de eerdere observatie dat de enquête vooral het regelmatige en langdurige vrijwilligerswerk in kaart heeft gebracht.

Tabel 5: Verdeling duur engagement over alle organisaties heen

Minder dan 1 jaar	14,9%
Tussen 1 - 5 jaar	37,3%
Tussen 5 - 10 jaar	18,5%
Meer dan 10 jaar	29,3%

Het vrijwillige arbeidsvolume in België

Wanneer de gerapporteerde uren vrijwilligerswerk van alle bevraagde vrijwilligers worden opgeteld en geëxtrapoleerd naar de bevolking als geheel, geeft dit het totale vrijwillige arbeidsvolume in België weer. Dit totaal bedraagt in het jaar 2019 bijna 143 miljoen uren (Tabel 6).

Tabel 6: Totaal arbeidsvolume vrijwilligerswerk per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Maand	1 287 054	7 683 105	2 915 953	11 886 112
Jaar	15 444 651	92 197 255	34 991 441	142 633 347

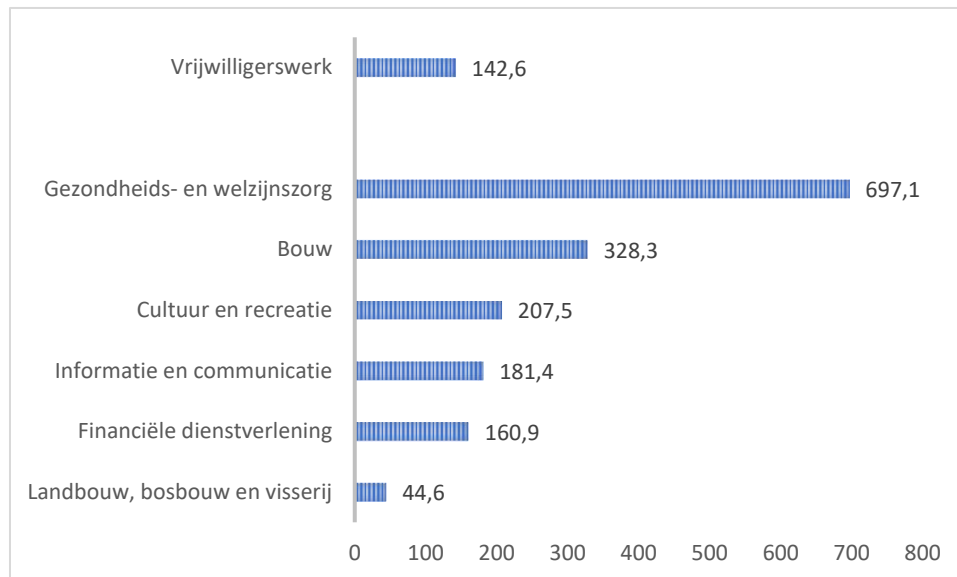
Om dat cijfer goed te kunnen inschatten, maken we een vergelijking met het aantal betaalde werkuren dat in België in een jaar wordt gepresteerd. Er zijn twee statistische bronnen om deze vergelijking te maken. Vooreerst geven de nationale rekeningen het aantal betaalde uren per activiteitssector in België weer. Voor alle sectoren samen bedraagt in 2019 het volume betaalde arbeid 5.866,2 miljoen uren.¹⁴ Door een eenvoudige regel van drie toe te passen, kunnen we berekenen dat het volume vrijwilligerswerk neerkomt op 2,4 % van het volume betaalde arbeid.

In grafiek 1 vergelijken we dit volume vrijwilligerswerk met het volume aan betaald werk in verschillende economische sectoren in België. Hieruit blijkt dat het totale jaarlijkse volume aan vrijwillige prestaties voor organisaties drie keer hoger ligt dan dat van het betaalde werk in de

¹⁴ Instituut voor de Nationale Rekeningen (2020, p. 20).

landbouw, en in de orde van grootte ligt van de sectoren financiële dienstverlening, informatie en communicatie, en cultuur en recreatie.

Grafiek 1: Het volume vrijwilligerswerk dat over een jaar wordt gepresteerd, vergeleken met het volume aan betaald werk in diverse economische sectoren in België (in miljoen aantal uren, 2019)

Bron: de EAK-enquête 2019 en het Instituut voor de Nationale Rekeningen (2020)

Een alternatieve manier om het volume aan uren vrijwilligerswerk in te schatten is het omzetten van dat volume in 'voltijdse equivalenten' (VTE's). Een VTE komt overeen met het aantal uren dat gemiddeld over een jaar wordt gepresteerd door een betaalde voltijdse werkracht. Als we het volume aan vrijwillige prestaties op die manier omzetten kunnen we het vervolgens vergelijken met het volume betaalde arbeid, dat ook in VTE's wordt uitgedrukt¹⁵. In België vertegenwoordigt het vrijwilligerswerk bijgevolg bij benadering *92.087 voltijdse equivalenten*.

1.2. Het type van activiteiten dat vrijwilligers verrichten

Classificatie van vrijwilligersactiviteiten

De activiteiten die vrijwilligers verrichten kunnen erg divers zijn. Om ze te beschrijven schrijft het Handboek voor om de *Internationale Standaard Beroepenclassificatie (International Standard Classification of Occupations of ISCO)* te gebruiken. Deze beroepenclassificatie is zeer gangbaar in de nationale arbeidsenquêtes die onder toezicht van de IAO worden uitgevoerd. Tabel 7 steunt op deze classificatie om de activiteiten van vrijwilligers in België volgens hun specifieke aard op te delen. In de Methodologische Bijlage worden voorbeelden gegeven van vrijwilligersactiviteiten die thuishoren in de verschillende categorieën van de classificatie.

Van de meer dan 1,2 miljoen vrijwilligersactiviteiten die in België in georganiseerd verband werden verricht in de maand voorafgaand aan de enquête, situeren de grootste categorieën zich bij de technici

¹⁵ Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, Statistieken, Productiviteit en arbeidskosten, ING22 - Gemiddelde jaarlijkse gewerkte uren per werknemer. Website geraadpleegd op 15/11/20: <https://werk.belgie.be/nl/statistieken>

en vakspecialisten (groep 3; 28,7%) en de leidinggevende functies (groep 1; 20,9%). Het dienstverlenend personeel en de verkopers vormen de derde grootste categorie van vrijwilligersactiviteiten (groep 5; 16,4%). De functiecategorieën die het minst frequent voorkomen zijn administratief personeel (7,8%) en semi-geschoolde en geschoolde arbeiders (2,3%). Het algemene beeld dat uit deze ISCO-classificatie kan worden afgeleid, is dat het vrijwilligerswerk in België in sterke mate geprofessionaliseerd is. Bijna twee derde van alle vrijwilligersactiviteiten (groep 1-3, 59,7%) reflecteren professionele categorieën die een specifieke deskundigheid en hogere scholingsgraad vereisen. Verder valt ook het hoge aandeel leidinggevende functies op, dit hangt vermoedelijk samen met de eerdere bevinding dat deze enquête overwegend regelmatig vrijwilligerswerk in kaart heeft gebracht.

Op 1 uitzondering na vallen er geen significante verschillen in verdeling van vrijwilligersactiviteiten naar ISCO waar te nemen tussen regio's. We zien enkel dat het aandeel van elementaire beroepen in Wallonië significant hoger ligt in vergelijking met Vlaanderen.

Tabel 7: Verdeling vrijwilligersactiviteiten volgens ISCO classificatie per gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Leidinggevende functies	21,3%	21,6%	18,8%	20,9%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	15,3%	9,5%	10,3%	10,1%
Technici en vakspecialisten	29,8%	29,4%	26,3%	28,7%
Administratief personeel	8,8%	7,8%	7,7%	7,8%
Dienstverlenend personeel en verkopers	15,0%	17,2%	14,6%	16,4%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	0,3%	2,3%	3,0%	2,3%
Elementaire beroepen	8,2%	9,0%	14,2%	10,2%
Onbepaald	1,3%	3,3%	5,1%	3,6%

Het aantal vrijwilligers volgens het type van activiteiten

De classificatie hierboven betreft de eigenlijke activiteiten van vrijwilligers. Maar omdat één vrijwilliger meerdere activiteiten kan verrichten, is het nuttig eenzelfde type classificatie toe te passen op de vrijwilligers zelf. Tabel 8 herneemt voor elk type van activiteit het aantal betrokken vrijwilligers. De cijfers zijn het resultaat van een extrapolatie van de gegevens uit de EAK-enquête; ze geven dan ook een orde van grootte aan. De tabel geeft ook het aandeel van de vrijwilligers op het totaal (dat bedraagt dus iets meer dan 735 000 personen in België). Omdat eenzelfde persoon verschillende types van vrijwilligersactiviteiten kan uitvoeren, ligt het totaal van de aantallen in Tabel 8 merkbaar hoger dan het aantal vrijwilligers, en bedraagt het totaalpercentage dan ook meer dan 100%.

Op nationaal niveau vinden we hier de drie dominante groepen terug die we hierboven al noemden, maar met een belangrijker aandeel: in België zijn 274.000 personen, of 37,2% van alle vrijwilligers, onbetaald actief als 'technici en vakspecialisten'. Ongeveer 187.000 mensen, of één vrijwilliger op vier (25,4%), oefent een leidinggevende functie uit in het vrijwilligerswerk. Een vergelijkbaar aantal vrijwilligers (173.000 of 23,5%) verlenen diensten aan personen. Merk ook op dat nauwelijks één op tien vrijwilligers (78.000 of 10,8%) een administratieve activiteit verricht.

Tabel 8: Het aantal (afgeronde cijfers) en het percentage vrijwilligers volgens het type van activiteit in België

	Aantal vrijwilligers	Percentage
Leidinggevende functies	187 000	25,4%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	110 000	15,1%
Technici en vakspecialisten	274 000	37,2%
Administratief personeel	78 000	10,8%
Dienstverlenend personeel en verkopers	173 000	23,5%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	26 000	3,6%
Elementaire beroepen	109 000	14,9%
Onbepaald	38 000	5,1%

Wat de verschillen tussen de regio's in Tabel 9 betreft, telt Vlaanderen een significant hoger aantal vrijwilligers in leidinggevende functies in vergelijking met Wallonië. Het aantal vrijwilligers in elementaire beroepen is daarentegen significant hoger in Wallonië in vergelijking met Vlaanderen. De overige ISCO-categorieën verschillen niet significant tussen regio's.

Tabel 9: Aantal vrijwilligers en aandeel in vrijwilligerspopulatie naar ISCO activiteit per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Leidinggevende functies	16614	134549	35829	186992
	26,8%	28,1%	18,4%	25,4%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	13352	69110	28360	110821
	21,5%	14,5%	14,5%	15,1%
Technici en vakspecialisten	23976	182921	66712	273609
	38,7%	38,3%	34,2%	37,2%
Administratief personeel	8074	52554	18894	79522
	13,0%	11,0%	9,7%	10,8%
Dienstverlenend personeel en verkopers	14388	121752	36527	172667
	23,2%	25,5%	18,7%	23,5%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	323	17600	8545	26468
	0,5%	3,7%	4,4%	3,6%
Elementaire beroepen	7124	63411	38889	109424
	11,5%	13,3%	19,9%	14,9%
Onbepaald	1250	24125	12372	37748
	2,0%	5,0%	6,3%	5,1%

1.3. De sectoren waarin vrijwilligers actief zijn

Verdeling volgens het type van organisatie

De organisaties waarin de vrijwilligers actief zijn worden hierna onderverdeeld in ‘verenigingssector’ (VZW’s, maatschappelijke of liefdadigheidsorganisatie, club, NGO, vakbond, religieuze organisatie), ‘publieke sector’ (overheidsdiensten), ‘burgerinitiatieven’, ‘sociale ondernemingen’ en ‘andere’. We merken op dat het onderscheid tussen deze categorieën niet altijd makkelijk door te voeren was door de personen verantwoordelijk voor de codering van de antwoorden. De eventuele fouten zullen hoe dan ook de grootteordes zoals die in Tabel 10 getoond worden niet veranderen: met 84,5% van de vrijwilligersactiviteiten is de verenigingssector ruimschoots de sterkste en met 7,7% heeft de publieke sector (gemeenten, OCMW’s...) slechts een zeer beperkt aandeel in deze activiteiten. Het gewicht van de burgerinitiatieven (4,8%) en sociale ondernemingen (1,0%) is beduidend kleiner.

De verdeling van de vrijwilligersactiviteiten volgens het type van organisatie is erg gelijklopend in de drie Gewesten. Enkel het aandeel vrijwilligerswerk in sociale ondernemingen is in Brussel en Wallonië significant hoger in vergelijking met Vlaanderen.

Tabel 10: Verdeling vrijwilligersactiviteiten naar organisatietype per gewest

	Brussels			
	Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Verenigingssector	81,8%	85,7%	82,2%	84,5%
Publieke sector	4,4%	8,1%	7,7%	7,7%
Burgerinitiatief	5,5%	4,7%	4,7%	4,8%
Sociale onderneming	3,9%	0,4%	1,7%	1,0%
Onbepaald	4,3%	1,2%	3,6%	2,0%

De verdeling van de vrijwilligersactiviteiten volgens sector

In welke sectoren situeren zich de organisaties waarin de vrijwilligers actief zijn? We volgen hier de richtlijnen van het Handboek en rangschikken de organisaties volgens de Nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschappen (afgekort: NACE), die gewoonlijk wordt gebruikt om de productieve activiteiten te inventariseren. Gezien het specifieke karakter van de bestudeerde organisaties werd een hergroepering van de NACE-codes doorgevoerd (zie Methodologische Bijlage). Tabel 11 toont de verdeling van de 1,2 miljoen vrijwilligersactiviteiten uit de enquête volgens deze specifieke hergroepering.

Twee sectoren zijn dominant en zijn samen goed voor twee vijfde van alle vrijwilligersactiviteiten: cultuur¹⁶ (23%) en sport (18,2%). In tweede rang, en in vergelijkbare orde van grootte, volgen vier sectoren: maatschappelijke dienstverlening (13%), onderwijs, vorming en onderzoek (11,9%), de

¹⁶ NB: Cultuur omvat ook natuurbescherming (cf. tabellen)

verdediging van rechten en belangen (10,8%) en jeugd (10,6%). Zowel religieus vrijwilligerswerk (6,1%) als vrijwilligerswerk in de gezondheidszorg (4,5%) zijn slechts beperkt vertegenwoordigd.

Wat betreft de sector van de vrijwilligersactiviteiten manifesteren zich enkele belangrijke statistische verschillen tussen de gewesten. Het meest opvallend is het significant hoger aantal vrijwilligersactiviteiten in de gezondheidszorg in Brussel in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië. Omgekeerd ligt het aantal vrijwilligersactiviteiten in de sport significant lager in Brussel, ongetwijfeld vanwege zijn stedelijke karakter. In Vlaanderen ligt het aandeel vrijwilligersactiviteiten in de culturele sector en de jeugdsector dan weer significant hoger dan in Wallonië, en het vrijwilligerswerk in de religieuze sector significant lager dan in Brussel en Wallonië.

Tabel 11: verdeling vrijwilligersactiviteiten naar sector per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	20,3%	24,9%	18,6%	23,0%
Jeugd	6,3%	12,3%	7,2%	10,6%
Sport	7,7%	18,9%	19,6%	18,2%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	13,1%	11,6%	12,2%	11,9%
Gezondheidszorg	11,1%	4,4%	2,6%	4,5%
Maatschappelijke dienstverlening	15,6%	11,8%	15,5%	13,0%
Religie	9,5%	4,5%	9,4%	6,1%
Rechten en belangen	15,0%	10,7%	9,7%	10,8%
Onbepaald/andere	1,3%	1,1%	5,2%	2,1%

De verdeling van de vrijwilligers volgens sector

Eenzelfde persoon kan verschillende vrijwilligersactiviteiten verrichten en dus ook in meer dan één sector actief zijn. Zoals we al deden voor het type activiteiten van vrijwilligers (Tabel 8), is het ook hier nuttig de voorgaande analyse, met name de verdeling van vrijwilligersactiviteiten over de sectoren, aan te vullen met een analyse van de verdeling van de vrijwilligers zelf. Tabel 12 herneemt daarom het aantal vrijwilligers in elke sector, en zet dit getal ook om in het percentage van het totale aantal vrijwilligers in België. Die percentages, die samen meer dan 100% bedragen, geven het aandeel van de vrijwilligers die actief zijn in de diverse sectoren.

De grootteorde van de verdeling van de vrijwilligers over het aantal sectoren weerspiegelt deze van de vrijwilligersactiviteiten. In de (socio-)culturele sector is het grootste aantal vrijwilligers actief, namelijk 169.000 vrijwilligers of 23%. Op de tweede plaats volgt de sportsector, met 153.000 vrijwilligers of 20,8%. In de maatschappelijke dienstverlening zetten zich 118.000 vrijwilligers in, wat neerkomt op 16% van alle vrijwilligers. Ook in vrijwilligersaantallen zijn religie (49.000 of 6,6%) en de gezondheidszorg (41.000 of 5,6%) de kleinste vrijwilligerssectoren.

Tabel 12: Het aantal (afgeronde cijfers) en het percentage vrijwilligers naar sector in België

	Aantal	Percentage
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	169 000	23,0%
Jeugd	99 000	13,4%
Sport	153 000	20,8%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	104 000	14,1%
Gezondheidszorg	41 000	5,6%
Maatschappelijke dienstverlening	118 000	16,0%
Religie	49 000	6,6%
Rechten en belangen	82 000	11,1%
Onbepaald/andere	22 000	2,9%

In Tabel 13 kunnen opnieuw enkele significante verschillen tussen de Gewesten worden opgetekend. Vooreerst zijn er meer vrijwilligers in de Vlaamse jeugdsector in vergelijking met Brussel en Wallonië, en tekenen we ook meer vrijwilligers op in sportsector in Vlaanderen in vergelijking met Brussel. In de Brusselse gezondheidssector zijn er dan weer meer vrijwilligers actief in vergelijking met Wallonië. Tot slot tellen Waalse religieuze organisaties meer vrijwilligers in vergelijking met Vlaanderen.

Tabel 13: aantal vrijwilligers en aandeel in vrijwilligerspopulatie naar sector per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest	België
Cultuur, socio- culturele verenigingen, natuur	13741	115795	39633	169169
	22,2%	24,2%	20,3%	23,0%
Jeugd	4466	80415	13644	98526
	7,2%	16,8%	7,0%	13,4%
Sport	6271	107800	38733	152803
	10,1%	22,5%	19,8%	20,8%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	10381	65871	27530	103782
	16,8%	13,8%	14,1%	14,1%
Gezondheidszorg	6894	26683	7590	41166
	11,1%	5,6%	3,9%	5,6%
Maatschappelijke dienstverlening	11141	70263	36614	118018
	18,0%	14,7%	18,8%	16,0%
Religie	6808	24142	17854	48804
	11,0%	5,0%	9,1%	6,6%
Rechten en belangen	7816	51676	22024	81516
	12,6%	10,8%	11,3%	11,1%
Onbepaald/andere	1261	8143	12282	21687
	2,0%	1,7%	6,3%	2,9%

1.4. Enkele internationale vergelijkingen

Het initiatief van de IAO wijst op het belang een gemeenschappelijke definitie en methodologie te hanteren om systematische vergelijkingen tussen landen mogelijk worden. Volgens de meest recente gegevens hebben wereldwijd slechts 10 landen¹⁷ de methodologie van het Handboek geïmplementeerd, en een aantal andere landen hanteerden een methodologische benadering die hiermee 'consistent' is (Salamon et al., 2018, p.15). Meer algemeen voerden bijna 60 landen wereldwijd tussen 2009 en 2019 metingen van het vrijwilligerswerk uit in de vorm van thematische modules die toegevoegd werden aan bestaande bevolkingsenquêtes. De IAO verzamelde al deze statistieken en maakte deze metadata over vrijwillige inzet wereldwijd, opgedeeld naar georganiseerd en direct vrijwilligerswerk, publiek beschikbaar.¹⁸ Ondanks het indrukwekkende opzet van dit geïntegreerde databestand is de vergelijkbaarheid van deze statistieken problematisch omwille van de verschillen in methoden, definities en vraagstellingen, die mee de enorme variatie tussen landen wereldwijd verklaren. Dit illustreren we met een concreet voorbeeld (zie ook Tabel 14). In Polen, een land dat volgens vermelde bronnen de IAO-methodologie implementeert, doet in 2016 8,5% van de Poolse bevolking aan vrijwilligerswerk in georganiseerd verband, en is maar liefst 52,9% van de Polen in rechtstreekse vrijwillige inzet betrokken. Consultatie van de primaire bron wijst echter uit dat deze rechtstreekse vrijwillige inzet echter ook informele inzet voor familie buiten het eigen huishouden omvat, wat buiten de definitie van vrijwillige inzet van de IAO valt. Volgens deze meer strikte afbakening zet 30,9% van de Polen zich rechtstreeks in voor andere personen buiten het eigen familieverband.

Dit voorbeeld toont onmiddellijk ook aan dat zelfs een vergelijking tussen de landen die de IAO-module implementeerden, niet vanzelfsprekend is. De richtlijnen van de IAO worden niet op identieke wijze toegepast, zo werd bijvoorbeeld de definitie en vraagstelling nog verder aangepast aan de specifieke nationale context. Ook de referentieperiode varieerde (4 weken of 12 maanden voorafgaand aan de enquête). In Tabel 14 geven we een overzicht van de Europese landen die de IAO-module hebben gebruikt en hun bevindingen betreffende de deelname aan georganiseerd vrijwilligerswerk en de rechtstreekse vrijwillige inzet.¹⁹

Tabel 14 toont een grote variatie, niet alleen tussen landen maar ook binnen landen die een tweede meting hebben uitgevoerd. We zien twee methodologische redenen die de verschillen tussen de landen mogelijk kunnen verklaren. In de eerste plaats verschilt de 'referentieperiode' waarbinnen respondenten vrijwilligersactiviteiten moeten rapporteren, zoals weergegeven in Tabel 14. Het algemene patroon dat naar voor komt, is evenwel het omgekeerde van wat we zouden verwachten, met name dat een kortere referentieperiode tot een onderschatting van het vrijwilligerswerk zou leiden. Hoewel we nationale en regionale contextverschillen niet in rekening kunnen nemen, suggereert Tabel 14 niet dat een kortere referentieperiode zou leiden tot een systematisch lagere

¹⁷ België, Brazilië, Denemarken, Hongarije, Ierland, Italië, Noorwegen Polen, Portugal, Zuid-Afrika.

¹⁸ <https://ilostat.ilo.org/topics/volunteer-work/>

¹⁹ We rapporteren ook gegevens voor Denemarken, Noorwegen en Zwitserland. Denemarken en Noorwegen hebben volgens Salamon et al. (2018) de AIO-module geïmplementeerd, en we baseren ons op de statistieken zoals gerapporteerd door de IAO. We vonden de bronstudies evenwel niet terug, en beschikken bijgevolg ook niet over meer gedetailleerde informatie over het precieze opzet van deze metingen, alsook de gehanteerde referentieperiode. Om de opvallend hogere percentages vrijwillige inzet in beide landen te duiden, ontbreken bijgevolg de nodige contextuele gegevens. Zwitserland meet onbetaald werk ook op regelmatige basis als onderdeel van de Satellietrekeningen, maar volgt de IAO-methodologie niet strikt. De meting is wel geïntegreerd in de Zwitserse enquête voor de arbeidskrachten (<https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/work-income/unpaid-work/voluntary-work.html>).

rapportering van vrijwillige inzet. Strikt genomen biedt alleen België hieromtrent enige indicatie, gezien België het enige land is dat tussen de 2 metingen de referentieperiode wijzigde.

Een tweede methodologische verklaring voor de verschillen in percentages heeft betrekking op de ‘rechtstreekse’ vrijwillige inzet, meer bepaald of de hulp aan familieleden die geen deel uitmaken van het huishouden van de ondervraagden al dan niet uitgesloten is van de rechtstreekse vrijwillige inzet. Hierover maakte de IAO in 2013 een koerswijziging ten opzichte van het oorspronkelijke Handboek van 2011. Volgens de originele definitie in het Handboek van 2011 wordt enkel de zorg aan naasten die onder hetzelfde dak wonen als de persoon die de activiteit verricht uitgesloten van de rechtstreekse vrijwillige inzet. Met andere woorden: onbetaalde inzet voor familieleden buiten het eigen huishouden viel oorspronkelijk wel onder de definitie van rechtstreekse vrijwillige inzet. In 2013 keurde de 19de *International Conference of Labour Statisticians (ISLS)* een resolutie goed die bepaalde dat ook rechtstreekse vrijwillige inzet binnen het bredere familieverband uitgesloten werd van de definitie van vrijwillige inzet.²⁰ Zoals ook uit het voorbeeld van Polen blijkt, kunnen de resultaten sterk uiteenlopen afhankelijk van de manier waarop hierover vragen worden gesteld in de verschillende enquêtes. Zo bleek uit de formulering van de vragen in Italië dat de hulp aan familie expliciet was uitgesloten van de notie ‘vrijwillige inzet’. Daarentegen werd dit type hulp in Hongarije expliciet voorgesteld als wél behorend tot vrijwilligersactiviteiten. In België liet in 2014 de vrij neutrale formulering “activiteiten via een vereniging of organisatie, of rechtstreeks aan andere personen buiten uw gezin” aan mensen de vrijheid om al dan niet melding te maken van hulp aan familieleden buiten het eigen huishouden, maar werd dit in 2019 strikter gedefinieerd (cf. infra). De percentages vrijwillige inzet in Tabel 14 zijn, los van sociologische verklaringen voor de landenverschillen, duidelijk beïnvloed door deze uiteenlopende keuzes.

Tabel 14: Percentages vrijwillige inzet in de Europese landen die de IAO-module hebben geïmplementeerd

Land	Jaar	Referentieperiode	Formeel	Informeel
Hongarije	2011	12 maanden	1,9%	26,5%*
Portugal	2012	12 maanden	5,9%	5,8%
België	2014	12 maanden	12,4%	8,8%
Portugal	2018	12 maanden	6,4%	1,5%
Polen	2011	4 weken	10,3%	25,9%*
Italië	2013	4 weken	7,9%	5,8%
Ierland	2013	4 weken	14,8%	15,6%
Polen	2016	4 weken	8,5%	52,9% (30,9%**)
België	2019	4 weken	7,8%	1,4%
Noorwegen	2015	Onbekend	48%	74,5%
Denemarken	2015	Onbekend	38,7%	41,8%
Zwitserland	2016	4 weken	19,5%	31,7%*

* Percentage met inbegrip van vrijwillige inzet binnen het bredere familieverband

** Percentage met uitsluiting van vrijwillige inzet binnen het bredere familieverband

²⁰ Salamon et al. (2018), p.14.

Hoofdstuk 2: Het profiel van de vrijwilligers in België

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de kenmerken van de vrijwilligers zelf. We brengen dus de samenstelling van de vrijwilligerspopulatie in beeld. Aan de hand van een aantal individuele achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd en opleiding schetsen we een sociaal-economisch profiel van de vrijwilliger in België.

In het eerste deel van de analyse gaan we na of de deelname aan het vrijwilligerswerk in België verschilt volgens de individuele achtergrondkenmerken van de vrijwilligers. Hebben de Belgische vrijwilligers een vergelijkbaar sociaal-economisch profiel in vergelijking met de totale bevolking of komen de vrijwilligers eerder uit specifieke geledingen van de maatschappij? We onderzoeken dit voor elk sociaal-economisch achtergrondkenmerk op twee verschillende manieren. Ten eerste kijken we naar het *deelnamecijfer aan vrijwilligerswerk van elke groep*. Is dit aandeel hoger of lager dan het gemiddelde deelnamecijfer in de Belgische bevolking? In het vorige hoofdstuk stelden we vast dat 7,8% van de Belgen aan vrijwilligerswerk doen. Is het participatiecijfer van mannen en vrouwen, van jongeren en ouderen, van lager en hoger opgeleiden vergelijkbaar met dit algemene deelnamecijfer, of is het hoger of lager? Ten tweede analyseren we de effecten van deze verschillen op *de specifieke samenstelling van de vrijwilligerspopulatie zelf*. Hoe is de vrijwilligerspopulatie bijvoorbeeld verdeeld naar geslacht? Vormen mannen en vrouwen even grote groepen in het vrijwilligerswerk, of zijn mannelijke of vrouwelijke vrijwilligers in de meerderheid? Zoals in het voorgaande hoofdstuk presenteren we niet enkel resultaten voor België maar voeren we ook afzonderlijke analyses uit voor de drie gewesten, waarbij we een beknopte vergelijking maken tussen de profielkenmerken van vrijwilligers en niet-vrijwilligers binnen het Vlaams, Waals, en Brussels- Hoofdstedelijk gewest.

In het tweede deel van de analyse gaan we dieper in op verschillen in de wijze waarop aan vrijwilligerswerk wordt gedaan. Hierbij focussen we uitsluitend op de groep van Belgen die aan vrijwilligerswerk doet. We maken vergelijkingen binnen de groep van vrijwilligers en beperken ons tot vier basiskennmerken van de vrijwilligers: geslacht, leeftijd, opleiding en de sociaal-economische situatie. Vooreerst kijken we of het *type van vrijwilligersactiviteit* verschilt naargelang het profiel van de vrijwilliger. Zijn er verschillen in vrijwilligersactiviteiten tussen mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, hoger en lager opgeleiden, tewerkgestelden en economisch niet-actieven? Nemen mannen bijvoorbeeld vaker leidinggevende functies op, terwijl vrouwen meer dienstverlenende vrijwilligerstaken uitvoeren? Ten tweede zullen we nagaan of het profiel van de vrijwilliger samenhangt met de *sector* waarin het vrijwilligerswerk wordt verricht. Zo kunnen we bijvoorbeeld vermoeden dat in de sectoren jeugd en sport vooral jonge vrijwilligers terug te vinden zijn, terwijl in de socio-culturele sector en de religieuze sector meer oudere vrijwilligers actief zijn.

Ten derde bespreken we kort ook het gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk naargelang het vrijwilligersprofiel.

2.1. Het algemene vrijwilligersprofiel in België

Om het sociaal-economisch profiel van de vrijwilliger te schetsen, analyseren we meer concreet de volgende individuele achtergrondkenmerken: het geslacht, de leeftijd, het opleidingsniveau, de sociaal-economische situatie, de sector waarin men tewerkgesteld is, en de feitelijke leefsituatie.

Geslacht

In België bestaat er tussen mannen en vrouwen geen verschil in de deelname aan het vrijwilligerswerk. De analyses in het vorige hoofdstuk wezen uit dat 7,8% van de Belgen vrijwilligerswerk verricht. Tabel

15 toont dat 8,3% van de Belgische mannen en 7,4% van de Belgische vrouwen deelnemen aan vrijwilligerswerk. Deze percentages wijken statistisch gezien dus niet af van de gemiddelde deelname aan vrijwilligerswerk in de Belgische bevolking. In België doen mannen en vrouwen met andere woorden evenveel aan vrijwilligerswerk. Op basis van Tabel 15 kunnen we verder stellen dat de groepen van mannelijke en vrouwelijke vrijwilligers ongeveer even groot zijn. In de Belgische vrijwilligerspopulatie telt met andere woorden ongeveer evenveel mannen als vrouwen.

Tabel 15: Aandeel en verdeling vrijwilligers naar geslacht

	Aandeel Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht	Verdeling Belgische vrijwilligerspopulatie
Man	8,3%	51,8%
Vrouw	7,4%	48,2%

Uit Tabel 16 blijkt verder dat er voor geen enkel Gewest significante verschillen tussen mannen en vrouwen bestaan in kans op deelname vrijwilligerswerk. Ook de verdeling van de vrijwilligerspopulatie naar geslacht verschilt niet significant tussen de regio's.

Tabel 16: Aandeel bevolking dat vrijwilligerswerk verricht naar geslacht per Gewest

	Brussels Hoofdsteljk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
Man	6,3%	9,4%	6,9%
Vrouw	6,5%	8,2%	6,3%

Leeftijd

Bestaat er een verschil in deelname aan het vrijwilligerswerk naar leeftijd? In Tabel 17 onderscheiden we vijf leeftijdsgroepen, met name jongeren (15 – 29 jaar), dertigers (30 – 39), veertigers (40 – 49), vijftigers (50 – 59) en 60-plussers. Uit deze tabel leiden we af dat er geen statistisch significante verschillen in de kans op deelname aan vrijwilligerswerk bestaan tussen de verschillende leeftijdscategorieën. We tekenen wel het grootste aandeel vrijwilligers op in de bevolkingsgroep van 30-49 jaar, en het laagste aandeel in de Belgische bevolking van 60 jaar en ouder. Wanneer we naar de samenstelling van de Belgische vrijwilligerspopulatie volgens leeftijd kijken, vormen de 60-plussers wel de grootste groep: bijna 1 op 3 Belgische vrijwilligers is 60 jaar of ouder. De jongeren (15-29 jaar) vormen de tweede grootste vrijwilligersgroep: 1 op 5 Belgische vrijwilligers is jonger dan 30 jaar.

Tabel 17: Aandeel en verdeling vrijwilligers naar leeftijd

	Aandeel Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht	Verdeling Belgische vrijwilligerspopulatie
15-29	7,4%	20,3%
30-39	8,8%	17,7%
40-49	8,8%	17,8%
50-59	7,9%	16,9%
60+	7,2%	27,4%

Wanneer we in Tabel 18 naar de leeftjidsverdeling per gewest kijken, is er enkel een verschil in het aandeel vrijwilligers in de leeftijdsgroep van 60 jaar en ouder in vergelijking met de groep van 40 tot 49 jaar: de Vlaamse 60-plussers (7,5%) hebben een significant lagere kans op deelname dan de Vlaamse veertigers (10,2%). Wat de verdeling van de vrijwilligerspopulatie naar leeftijd betreft, doen er zich geen significante verschillen tussen de regio's voor.

Tabel 18: Aandeel bevolking dat vrijwilligerswerk verricht naar leeftijd per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
15-29	5,6%	9,3%	4,7%
30-39	7,9%	9,8%	7,5%
40-49	4,0%	10,2%	7,9%
50-59	7,4%	8,4%	6,9%
60+	7,5%	7,5%	6,7%

Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau brengen we in kaart op basis van zes categorieën die het hoogst behaalde diploma van de respondenten weergeven: geen diploma, lager onderwijs, lager secundair onderwijs, hoger secundair onderwijs, hoger niet-universitair onderwijs, en universitair onderwijs. Hierbij observeren we in Tabel 19 grote verschillen in de deelname aan vrijwilligerswerk naar opleidingsniveau. We kunnen stellen dat een significant groter aandeel van de mensen met een diploma hoger onderwijs deelnemen aan het vrijwilligerswerk. Zo zien we dat 14,1% van de personen met een universitair diploma vrijwilligerswerk doet, terwijl het aandeel van personen met maximum een diploma hoger secundair onderwijs dat als vrijwilliger actief is 6,3% of lager bedraagt. We kunnen dus stellen dat hoe hoger het behaalde diploma, hoe significant groter de deelname aan het vrijwilligerswerk is. Vooral de 2 hoger onderwijsgroepen (Bachelor en Master) hebben een statistisch significant hogere kans op vrijwilligerswerk in vergelijking met de andere groepen. Ook de groep van 'hoger secundair' heeft een statistisch significante hogere kans op deelname aan vrijwilligerswerk in vergelijking met de groepen 'geen diploma' en 'lager onderwijs'.

Deze oververtegenwoordiging weerspiegelt zich ook in de verdeling van de Belgische vrijwilligerspopulatie naar opleiding. Meer dan de helft (53,6%) van het vrijwilligerswerk in België wordt uitgevoerd door personen met een diploma hoger onderwijs (bachelor of master). Nog eens een derde van de vrijwilligerspopulatie heeft een diploma hoger secundair onderwijs. Minder dan een vijfde (17,3%) van de Belgische vrijwilligers behaalde maximum een diploma lager secundair onderwijs.

Tabel 19: Aandeel en verdeling vrijwilligers naar opleidingsniveau

	Aandeel Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht	Verdeling Belgische vrijwilligerspopulatie
Geen diploma	2,4%	0,8%
Lager onderwijs	2,4%	2,6%
Lager secundair onderwijs	5,5%	13,9%
Hoger secundair en postsecundair onderwijs	6,3%	29,1%
Hoger niet-universitair onderwijs (bachelor)	11,9%	29,3%
Universitair onderwijs (master)	14,1%	24,3%

Wanneer we naar de regionale verdeling van deelname aan vrijwilligerswerk naar opleidingsniveau kijken in Tabel 20, wordt voor de 3 Gewesten de algemene tendens bevestigd dat de hoger opgeleide bevolkingsgroepen een significant hogere kans hebben om aan vrijwilligerswerk te doen. Wat de verdeling van de vrijwilligerspopulatie betreft, moet vermeld worden dat Brussel significant meer hoogopgeleide vrijwilligers heeft in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië.

Tabel 20: Aandeel bevolking dat vrijwilligerswerk verricht naar opleidingsniveau per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
Geen diploma	0,7%	3,7%	1,7%
Lager onderwijs	0,0%	3,5%	1,4%
Lager secundair onderwijs	1,9%	6,6%	4,8%
Hoger secundair en postsecundair onderwijs	5,9%	7,2%	4,7%
Hoger niet-universitair onderwijs (bachelor)	10,0%	13,5%	9,6%
Universitair onderwijs (master)	12,5%	13,4%	16,9%

Socio-economische status

De sociaal-economische situatie geeft de positie van de (vrijwilligers)populatie ten opzichte van de arbeidsmarkt weer. Naast de respondenten die tewerkgesteld zijn, worden volgende categorieën onderscheiden: student, huisvrouw/man, arbeidsongeschikt, werkloos, gepensioneerd of andere.

Uit Tabel 21 kunnen we afleiden dat het aandeel vrijwilligers het grootst is bij de studenten (10,4%) en de economisch actieven (8,7%). Deze groepen hebben ook een significant hogere kans op deelname in vergelijking met de andere categorieën. Voor de groep 'heeft een betrekking' is dit het geval voor: 'huisvrouw/man', 'arbeidsongeschikt' en 'andere'. Voor studenten geldt dit voor volgende groepen: 'huisvrouw/man', 'arbeidsongeschikt', 'gepensioneerd' en 'andere'. Er moet worden opgemerkt dat er voor bepaalde groepen belangrijke restricties gelden volgens de Federale Wet op het Vrijwilligerswerk. Verder kunnen we wat betreft de samenstelling van de vrijwilligerspopulatie concluderen dat 54,3% van alle vrijwilligers een betrekking hebben en ruim een vijfde van de vrijwilligers (22,8%) gepensioneerd is. Studenten vormen de derde grootste vrijwilligersgroep (14,6%) in België.

Tabel 21: aandeel en verdeling vrijwilligers naar SES

	Aandeel Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht	Verdeling Belgische vrijwilligerspopulatie
Heeft een betrekking	8,7%	54,3%
Student	10,4%	14,6%
Huisvrouw/huisman	3,8%	2%
Arbeidsongeschikt	4,5%	2,8%
Werkloos	6,2%	2,9%
Gepensioneerd/vervroegd pensioen	7,5%	22,8%
Andere, zonder betrekking	2,7%	0,5%

Uit Tabel 22 blijkt dat de verschillen die we voor België vinden zich alleen in Vlaanderen op een gelijkaardige wijze manifesteren. Hier zien we dat mensen met een betrekking en studenten een hogere kans hebben op deelname aan vrijwilligerswerk in vergelijking met huismannen/vrouwen en arbeidsongeschikten. Studenten participeren ook significant meer dan mensen met een betrekking en gepensioneerden. Wat de samenstelling van de vrijwilligerspopulatie betreft, vallen globaal genomen geen statistische verschillen in SES tussen de regio's waar te nemen, met uitzondering van de groep 'huisvrouw/man' die in Wallonië significant groter is in vergelijking met Vlaanderen.

Tabel 22: Aandeel bevolking dat vrijwilligerswerk verricht naar SES per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
Heeft een betrekking	6,8%	9,4%	7,7%
Student	10,3%	14,0%	5,8%
Huisvrouw/huismans	2,5%	3,6%	4,7%
Arbeidsongeschikt	4,0%	4,6%	4,4%
Werkloos	3,9%	8,4%	5,5%
Gepensioneerd/vervroegd pensioen	8,0%	7,6%	7,1%
Andere, zonder betrekking	3,7%	2,8%	1,9%

Burgerlijke staat

De Enquête Arbeidskrachten (EAK) biedt informatie met betrekking tot de feitelijke burgerlijke staat van de vrijwilligers, deze omvat de categorieën ongehuwd (nooit gehuwd, nooit wettelijk samengewoond), gehuwd of wettelijk samenwonend, weduwnaar of weduwe (van een huwelijk of wettelijke samenwoning), of gescheiden (feitelijk gescheiden of voorheen wettelijke samenwonend waarbij het contract beëindigd is). Uit Tabel 23 blijkt dat het aandeel van de Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht, het grootst is bij de gehuwden of wettelijk samenwonenden (8,5%) en het kleinst bij de weduwnaars en weduwen (5,7%). Deze verschillen zijn echter niet statistisch significant. De verschillende categorieën participeren dus in vergelijkbare mate. De verdeling van de vrijwilligerspopulatie naar burgerlijke staat wijst verder uit dat de categorie van gehuwden en wettelijk samenwonenden de grootste vrijwilligersgroep vormen (56,1% van het totaal aantal vrijwilligers), gevolgd door de ongehuwden (32,1%).

Tabel 23: Aandeel en verdeling vrijwilligers naar burgerlijke staat

	Aandeel Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht	Verdeling Belgische vrijwilligerspopulatie
Ongehuwd (nooit gehuwd, nooit wettelijk samengewoond)	7,6%	32,1%
Gehuwd of wettelijk samenwonend met partner	8,5%	56,1%
Weduwnaar/weduwe (van een huwelijk of wettelijke samenwoning)	5,7%	3,5%
Gescheiden of beëindigd contract wettelijk samenwonend	6,5%	8,3%

Binnen de gewesten zijn er, net zoals voor België, geen significante verschillen waar te nemen in het percentage vrijwilligers naar burgerlijke staat (Tabel 24). Ook in de verdeling van de vrijwilligerspopulatie naar burgerlijke staat bestaan weinig statistisch significante verschillen tussen regio's, op twee uitzonderingen na: de groep van ongehuwden is kleiner in Brussel en Wallonië in vergelijking met Vlaanderen en de groep van gescheiden personen is groter in Wallonië in vergelijking met Vlaanderen en Brussel.

Tabel 24: Aandeel bevolking dat vrijwilligerswerk verricht naar burgerlijke staat per Gewest

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams Gewest	Waals Gewest
Ongehuwd (nooit gehuwd, nooit wettelijk samengewoond)	6,8%	9,1%	5,7%
Gehuwd of wettelijk samenwonend met partner	7,6%	9,1%	7,4%
Weduwnaar/weduwe (van een huwelijk of wettelijke samenwoning)	2,7%	6,3%	5,6%
Gescheiden of beëindigd contract wettelijk samenwonend	2,7%	6,8%	7,3%

2.2. Activiteiten naar vrijwilligersprofiel

Nadat we het sociaal-economisch profiel van de vrijwilliger in België hebben geschetst, gaan we vervolgens dieper in op hoe de kenmerken van de vrijwilligers samenhangen met *de wijze waarop* ze aan het vrijwilligerswerk deelnemen. In een eerste stap gaan we na hoe de activiteiten die door vrijwilligers worden uitgevoerd in organisaties variëren naargelang het vrijwilligersprofiel. We kijken hiervoor naar het type van activiteiten dat wordt uitgevoerd door de Belgische vrijwilligers. Een voorbeeld hiervan is een vergadering leiden binnen een vrijwilligersorganisatie. Dit werd gecodeerd onder leidinggevende functies.

Geslacht

Als we eerst naar het geslacht van de vrijwilligers kijken, zien we in Tabel 25 dat er significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen met betrekking tot vier types van vrijwilligersactiviteiten. Ten eerste verschillen mannen en vrouwen op vlak van leidinggevende functies. Er worden proportioneel gezien beduidend meer leidinggevende activiteiten in organisaties uitgevoerd door mannelijke vrijwilligers (29,0%) dan door vrouwelijke vrijwilligers (11,8%). Daar tegenover worden er duidelijk veel meer dienstverlenende taken uitgevoerd door vrouwelijke vrijwilligers (23,0%) dan door mannelijke vrijwilligers (10,4%). Vrouwelijke vrijwilligers nemen ook significant meer administratieve functies op (10,1%) in vergelijking met mannelijke vrijwilligers (5,8%). Tot slot vinden we ook significant meer vrouwelijke vrijwilligers terug in elementaire beroepen (12,4%, versus 8,2% mannen). Algemeen lijkt het vrijwilligerswerk in België dus een eerder traditioneel rollenpatroon te reproduceren, waarbij mannelijke vrijwilligers meer leidinggevende functies opnemen, en vrouwelijke vrijwilligers meer uitvoerende functies vervullen.

Tabel 25: verdeling vrijwilligersactiviteiten naar ISCO categorie per geslacht

	Man	Vrouw
Leidinggevende functies	29,0%	11,8%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	11,1%	9,1%
Technici en vakspecialisten	29,4%	28,0%
Administratief personeel	5,8%	10,1%
Dienstverlenend personeel en verkopers	10,4%	23,0%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	2,5%	2,1%
Elementaire beroepen	8,2%	12,4%
Onbepaald	3,6%	3,5%

Leeftijd

De activiteiten die door vrijwilligers worden uitgevoerd, hangen ook samen met de leeftijd van de vrijwilligers, zoals weergegeven in Tabel 26. De gedetailleerde statistische toetsen wijzen uit dat deelname aan leidinggevende taken ondervetegenwoordigd is bij vrijwilligers jonger dan 40 jaar in vergelijking met de leeftijdsgroep van 40 jaar en ouder. De jonge leeftijdsgroep (15-29 jaar) neemt echter wel aanzienlijk meer dienstverlenende taken op zich in vergelijking met oudere leeftijdsgroepen. Deze bevindingen impliceren dat de leeftijd van de vrijwilliger een duidelijk verband vertoont met het type activiteit dat de vrijwilliger verricht. Zo zien we dat vrijwilligers op jonge leeftijd voornamelijk dienstverlenende functies opnemen. Naarmate de leeftijd van de vrijwilliger stijgt, vergroot de kans op leidinggevende functies aanzienlijk.

Tabel 26: Verdeling activiteiten per ISCO naar leeftijd

	15-29	30-39	40-49	50-59	60+
Leidinggevende functies	10,5%	10,4%	20,8%	29,6%	27,0%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	12,4%	9,8%	10,3%	7,9%	10,3%
Technici en vakspecialisten	27,1%	35,7%	35,0%	29,2%	22,2%
Administratief personeel	4,8%	7,6%	5,6%	9,9%	9,6%
Dienstverlenend personeel en verkopers	28,8%	16,9%	12,4%	13,7%	13,6%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	0,3%	1,4%	1,6%	1,8%	4,4%
Elementaire beroepen	9,3%	14,9%	11,1%	6,5%	9,5%
Onbepaald	6,8%	3,3%	3,1%	1,3%	3,6%

Opleiding

Uit Tabel 27 blijkt dat de deelname aan types van vrijwilligersactiviteiten zeer ongelijk verdeeld is over de verschillende opleidingsniveaus. We moeten hierbij echter meteen opmerken dat er in onze steekproef een ondervetegenwoordiging bestaat van vrijwilligers zonder diploma of met een diploma lager onderwijs. Deze vrijwilligers vormen slechts 5,1% van de totale vrijwilligerspopulatie, waardoor het kleine aantal gegevens die we over deze diplomacategorieën hebben, worden opgeblazen en dus als eerder onbetrouwbaar beschouwd moeten worden. Het gegeven dat leidinggevende activiteiten in bijna dezelfde mate worden uitgevoerd door vrijwilligers met een universitair diploma (24,0%) als vrijwilligers zonder diploma (22,5%), moet dus met grote omzichtigheid worden behandeld. De algemene tendens is wel dat vooral de hoogst opgeleiden (master) meer participeren in leidinggevende functies in vergelijking met mensen met respectievelijk lager secundair onderwijs en hoger secundair. En vrijwilligers met een diploma lager secundair onderwijs voeren meer dienstverlenende functies uit in vergelijking met vrijwilligers met een diploma hoger onderwijs (bachelor en master).

Tabel 27: Verdeling activiteiten per ISCO naar diploma

	Geen diploma	Lager onderwijs	Lager secundair onderwijs	Hoger secundair onderwijs en postsecundair onderwijs	Hoger niet-universitair onderwijs (bachelor)	Universitair onderwijs (master)
Leidinggevende functies	22,5%	14,6%	13,2%	20,4%	21,9%	24,0%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	0,0%	7,0%	8,3%	7,8%	9,4%	14,8%
Technici en vakspecialisten	39,5%	33,4%	25,3%	25,4%	30,5%	31,0%
Administratief personeel	0,0%	2,4%	7,3%	7,3%	10,6%	6,0%
Dienstverlenend personeel en verkopers	9,0%	20,4%	23,6%	20,3%	13,8%	11,9%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	0,0%	1,7%	3,1%	3,7%	1,9%	1,1%
Elementaire beroepen	29,0%	18,9%	14,4%	10,9%	8,0%	9,1%
Onbepaald	0,0%	1,5%	4,8%	4,3%	3,9%	2,2%

Sociaal-economische situatie

De deelname aan verschillende types van vrijwilligersactiviteiten hangt ook samen met de sociaal-economische situatie van de vrijwilligers, zoals weergegeven in Tabel 28. Vooreerst vervullen mensen met een betrekking significant vaker leidinggevende functies uit in vergelijking met studenten. Deze laatste groep voert dergelijke functies proportioneel ook minder vaak uit in vergelijking met gepensioneerden. Werklozen nemen dan weer significant meer administratieve functies op in vergelijking met werkenden, studenten en gepensioneerden.

Tabel 28: Verdeling activiteiten per ISCO naar SES

	Heeft een betrekking	Student	Huisvrouw/huisman	Arbeidsongeschikt	Werkloos	Gepensionerd	Andere, zonder betrekking
Leidinggevende functies	22,5%	6,8%	2,6%	10,7%	10,7%	27,3%	0,0%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	9,3%	13,0%	9,3%	11,0%	13,1%	10,4%	13,3%
Technici en vakspecialisten	33,6%	23,8%	29,8%	24,9%	20,9%	22,4%	19,8%
Administratief personeel	7,4%	4,8%	11,5%	5,2%	22,6%	8,2%	9,5%
Dienstverlenend personeel en verkopers	12,7%	34,9%	21,4%	25,8%	16,5%	14,4%	4,2%
Semi-geschoolde en geschoolde arbeiders	1,3%	0,0%	10,5%	5,0%	3,2%	4,3%	17,5%
Elementaire beroepen	10,1%	9,8%	11,9%	10,5%	12,6%	9,5%	32,7%
Onbepaald	2,9%	6,9%	3,0%	6,9%	0,5%	3,4%	3,1%

2.3. Sectoren naar vrijwilligersprofiel

In dit deel onderzoeken we hoe de deelname aan vrijwilligerswerk, onderverdeeld naar de verschillende sectoren, verschilt naargelang het profiel van de vrijwilliger. Opnieuw beperken we ons tot vier basiskennmerken: geslacht, leeftijd, opleiding en sociaal-economische situatie.

Geslacht

Wat het geslacht van de vrijwilligers betreft, toont Tabel 29 dat de deelname aan de sectoren sport, jeugd, onderwijs, vorming en onderzoek, en gezondheidszorg anders verdeeld is tussen mannen en vrouwen. Mannen participeren statistisch meer in de sportsector dan vrouwen. De domeinen jeugd, onderwijs, vorming en onderzoek, en gezondheidszorg blijken dan weer vaker te worden betreden door vrouwelijke vrijwilligers. Opvallend is verder dat de waargenomen geslachtsverschillen met betrekking tot het vrijwilligerswerk in de gezondheidszorg zich ook niet voordoen in de maatschappelijke dienstverlening. Vrouwelijke vrijwilligers worden doorgaans verondersteld meer actief te zijn in deze 'zorgende' sectoren, maar onze gegevens bevestigen dit beeld dus slechts ten dele.

Tabel 29: Verdeling vrijwilligersactiviteiten naar sector per geslacht

	Man	Vrouw
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	24,7%	21,1%
Jeugd	7,9%	13,5%
Sport	26,7%	8,7%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	7,2%	17,1%
Gezondheidszorg	2,7%	6,4%
Maatschappelijke dienstverlening	11,7%	14,4%
Religie	5,4%	6,8%
Rechten en belangen	11,2%	10,3%
Onbepaald/andere	2,5%	1,6%

Leeftijd

De deelname aan vrijwilligerswerk in verschillende sectoren varieert ook naar leeftijd (Tabel 30). Het verbaast niet dat de deelname aan activiteiten in de jeugdsector sterk oververtegenwoordigd is bij jongere vrijwilligers (15-29 jaar) in vergelijking met alle andere leeftijdsgroepen. Vrijwilligerswerk in de (socio-)culturele sector wordt significant vaker verricht door 50-plussers. Tot slot participeren 60-plussers ook significant meer in de gezondheidszorg in vergelijking met 15-49 jarigen.

Tabel 30: Verdeling activiteiten per sector naar leeftijd

	15-29	30-39	40-49	50-59	60+
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	15,4%	18,4%	21,1%	28,4%	27,3%
Jeugd	48,1%	4,9%	6,1%	4,8%	0,4%
Sport	11,3%	19,0%	27,7%	21,5%	14,3%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	5,9%	26,6%	17,9%	6,6%	6,5%
Gezondheidszorg	3,0%	1,9%	2,7%	3,5%	8,0%
Maatschappelijke dienstverlening	6,5%	12,3%	9,4%	17,5%	16,2%
Religie	1,4%	5,3%	5,0%	5,2%	9,8%
Rechten en belangen	7,6%	9,8%	7,9%	11,0%	14,2%
Onbepaald/andere	0,7%	1,8%	2,1%	1,4%	3,2%

Opleiding

Wat betreft het opleidingsniveau van de vrijwilligers tonen onze analyses een beperkte samenhang met de verdeling van vrijwilligersactiviteiten volgens de verschillende sectoren. Zoals reeds toegelicht in het voorgaande deel (types van vrijwilligersactiviteiten), levert het geringe aantal observaties in de categorieën van personen zonder diploma of met een diploma lager onderwijs weinig betrouwbare gegevens op. Op basis van Tabel 31 blijkt voornamelijk dat universitaire significant meer actief zijn in de sector van de rechten- en belangenverdediging in vergelijking met de groepen 'lager onderwijs', 'hoger secundair' en 'bachelor'.

Tabel 31: Verdeling activiteiten per sector naar opleidingsniveau

	Geen diploma	Lager onderwijs	Lager secundair onderwijs	Hoger secundair onderwijs en postsecundair onderwijs	Hoger niet-universitair onderwijs (bachelor)	Universitair onderwijs (master)
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	0,0%	21,1%	23,9%	22,8%	25,3%	20,6%
Jeugd	0,0%	16,4%	20,4%	8,4%	12,6%	6,0%
Sport	31,5%	29,2%	21,5%	22,7%	15,4%	13,9%
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	0,0%	1,3%	10,8%	9,8%	13,9%	13,3%
Gezondheidszorg	18,2%	14,8%	4,2%	3,8%	3,9%	4,8%
Maatschappelijke dienstverlening	35,6%	10,4%	8,7%	15,6%	10,9%	14,2%
Religie	11,9%	1,2%	4,7%	6,1%	5,6%	7,4%
Rechten en belangen	2,8%	5,7%	3,0%	7,8%	10,2%	18,6%
Onbepaald/andere	0,0%	0,0%	2,9%	2,9%	2,1%	1,1%

Sociaal-economische situatie

De deelname aan de verschillende sectoren van het vrijwilligerswerk varieert ten slotte in functie van de sociaal-economische situatie van de vrijwilliger. Zo toont Tabel 32 dat studenten significant meer actief zijn in jeugdsector in vergelijking met werkenden, werklozen en gepensioneerden. Arbeidsongeschikten participeren dan weer meer in de maatschappelijke dienstverlening in vergelijking met werkenden, studenten, werklozen en gepensioneerden. Werklozen zijn sterker vertegenwoordigd in de sector van de rechten- en belangenverdediging in vergelijking met werkenden, studenten, arbeidsongeschikten en gepensioneerden.

Tabel 32: Verdeling activiteiten per sector naar SES

	Heeft een betrekking	Student	Huisvrouw/man	Arbeidsongeschikt	Werkloos	Gepensioneerd/vervroegd pensioen	Andere, zonder betrekking
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	23,0%	15,1%	0,0%	18,9%	20,3%	29,1%	2,4%
Jeugd	7,0%	52,9%	0,0%	0,0%	14,7%	0,7%	0,0%
Sport	23,2%	8,6%	7,5%	17,2%	12,4%	13,1%	32,7%
Onderwijs, vormings-	15,5%	5,8%	23,7%	14,2%	6,5%	7,3%	0,0%

instellingen en onderzoek							
Gezondheidszorg	3,6%	2,2%	1,9%	3,7%	2,9%	6,7%	20,7%
Maatschappelijke dienstverlening	10,8%	7,7%	27,3%	37,5%	6,5%	17,1%	17,5%
Religie	3,8%	5,2%	16,4%	3,0%	4,6%	10,9%	3,1%
Rechten en belangen	11,4%	1,9%	15,0%	5,5%	30,0%	12,0%	14,2%
Onbepaald/andere	1,7%	0,7%	8,3%	0,0%	2,2%	3,3%	9,5%

2.4. Aantal uren vrijwilligerswerk naar vrijwilligersprofiel

In dit laatste deel van hoofdstuk 2 bespreken we nog beknopt het profiel van de vrijwilliger in functie van het gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk per jaar. De Belgische vrijwilliger spendeert gemiddeld 200 uur per jaar aan zijn vrijwilligerswerk. Dit komt neer op gemiddeld 4 uur per week.

Wanneer we deze tijdsbesteding van naderbij bekijken, zien we dat er beperkte variatie is naargelang de profielkenmerken van de vrijwilligers. Deze verschillen zijn veelal niet statistisch significant. Wat betreft het geslacht toont Tabel 33 dat mannelijke vrijwilligers gemiddeld iets meer tijd op jaarbasis investeren in hun vrijwilligerswerk dan vrouwelijke vrijwilligers, dit verschil is echter niet statistisch significant.

Tabel 33: Gemiddeld aantal uur vrijwilligerswerk per vrijwilliger naar geslacht

	Mediaan	Gemiddelde
Man	108	206,6
Vrouw	96	192,7

Inzake leeftijd valt het in Tabel 34 op dat Belgische vrijwilligers tussen 30-39 jaar het minste tijd investeren in hun engagementen. Ook de veertigers rapporteren een lager gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk in vergelijking met andere leeftijdsgroepen. De 60-plussers rapporteren de grootste tijdsbesteding, en deze ligt beduidend hoger dan alle andere leeftijdsgroepen. Het verschil tussen de 60-plussers en de groepen van 30-39 jaar en 40-49 jaar is ook statistisch significant. Dit verschil kan vermoedelijk verklaard worden vanuit een levensloopperspectief, waarbij de levensfase van de vrijwilligers op middenleeftijd veelal gekenmerkt wordt door een hogere tijdsinvestering in betaalde arbeid en de uitbouw van een gezin, waardoor er minder tijd overblijft om te spenderen in vrijwilligerswerk. Anderzijds beschikken 60-plussers opnieuw over meer vrije tijd, doordat de kinderen ouder worden of zelfs niet langer inwonend zijn, en deze leeftijdscategorie ook een groot aandeel gepensioneerden omvat.

Tabel 34: Gemiddeld aantal uur vrijwilligerswerk per vrijwilliger naar leeftijd

	Mediaan	Gemiddelde
15-29	108	209,2
30-39	84	147,6
40-49	96	174,4
50-59	120	190,1
60+	132	249,0

In Tabel 35 vertoont het opleidingsniveau van de vrijwilligers geen duidelijk patroon met betrekking tot het gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk op jaarbasis. De gemiddelde tijdsinvestering van vrijwilligers met een diploma lager onderwijs en een diploma hoger secundair onderwijs is wel significant hoger in vergelijking met de andere opleidingscategorieën.

Tabel 35: Gemiddeld aantal uur vrijwilligerswerk per vrijwilliger naar opleidingsniveau

	Mediaan	Gemiddelde
Geen diploma	120	166,8
Lager onderwijs	72	247,2
Lager secundair onderwijs	72	148,3
Hoger secundair en postsecundair onderwijs	120	239,8
Hoger niet-universitair onderwijs (bachelor)	96	172,5
Universitair onderwijs (master)	120	166,8

Ten slotte kijken we in Tabel 36 ook naar de tijdsbesteding aan vrijwilligerswerk in functie van de sociaal-economische situatie. Hieruit leiden we af dat gepensioneerden en studenten gemiddeld het hoogste aantal uren investeren in hun vrijwilligerswerk, terwijl tewerkgestelden, werklozen, en arbeidsongeschikten een vergelijkbare lagere tijdsinvestering rapporteren. Enkel het verschil in gemiddelde tijdsinvestering tussen gepensioneerden en mensen met een betrekking is statistisch significant.

Tabel 36: Gemiddeld aantal uur vrijwilligerswerk per vrijwilliger naar SES

	Mediaan	Gemiddelde
Heeft een betrekking	96	167,4
Student	120	240,6
Huisvrouw/huisman	132	212,2
Arbeidsongeschikt	144	167,5
Werkloos	72	167,0
Gepensioneerd/vervroegd pensioen	144	264,1
Andere, zonder betrekking	72	104,8

Het vrijwilligerswerk in België: Samenvatting van de resultaten

1. De omvang van het vrijwilligerswerk in België

Het aantal vrijwilligers

Volgens de gegevens van de enquête bedraagt het aantal vrijwilligers in België – waarbij vrijwilligerswerk zoals bepaald door de Belgische wetgever enkel betrekking heeft op vrijwillige inzet in georganiseerd verband – iets meer dan *735 000 personen*, of *7,8 %* van de bevolking van 15 jaar en ouder. Wanneer ook rekening wordt gehouden met personen die onbetaalde activiteiten verrichten die rechtstreeks ten gunste zijn van andere personen buiten het eigen huishouden en het bredere familieverband (de informele vrijwillige inzet), nemen in totaal *866 521 personen*, of *9,2 %* van de bevolking van 15 jaar en ouder, een vrijwillig engagement op, al dan niet in georganiseerd verband. Formele en informele vrijwillige inzet worden echter zelden gecombineerd volgens deze enquête.

De resultaten die hierna nog volgen hebben enkel betrekking op vrijwilligerswerk in de betekenis die de Belgische wetgever daaraan geeft.

De tijd die wordt besteed en de frequentie van het vrijwilligerswerk

In de vier weken die aan de enquête voorafgingen, hebben de vrijwilligers in België *meer dan 1,2 miljoen onbetaalde activiteiten* verricht voor organisaties. Dat betekent ongeveer 40 000 activiteiten per dag. Een vrijwilliger heeft het afgelopen jaar gemiddeld *200 uren* gewerkt, of *bijna vier uur per week*. De overgrote meerderheid van de vrijwilligers (86%) geeft aan *binnen één organisatie* actief te zijn.

De meerderheid van vrijwilligers in dit onderzoek kunnen verder getypeerd worden als *regelmatige vrijwilligers*. Bijna twee derde van de Belgische vrijwilligerspopulatie participeert minstens één keer per maand, 30% zet zich zelfs wekelijks tot dagelijks in. Iets meer dan een derde (35,5%) van de Belgische vrijwilligers zet zich onregelmatig in, dit wil zeggen slechts enkele keren per jaar of eenmalig voor een gelegenheidsevenement of een jaarlijkse terugkerende activiteit.

Het volume van het vrijwilligerswerk in België

Wanneer de gerapporteerde uren vrijwilligerswerk van alle bevroagde vrijwilligers worden opgeteld en geëxtrapoleerd naar de bevolking als geheel, geeft dit het totale vrijwillige arbeidsvolume in België weer. Dit totaal bedraagt in het jaar 2019 bijna *143 miljoen uren*. Dat is *2,4 %* van het jaarvolume aan betaald werk in België en vertegenwoordigt bij benadering *92.087 voltijdse equivalenten*. Een dergelijk arbeidsvolume is bij wijze van voorbeeld drie keer dat van het betaalde werk in de landbouw, en ligt in de orde van grootte van de sectoren financiële dienstverlening, informatie en communicatie, en cultuur en recreatie

Vrijwilligerswerk: welke beroepen?

Van de meer dan 1,2 miljoen vrijwilligersactiviteiten die in België werden verricht in de vier weken voorafgaand aan de enquête, situeren de grootste categorieën zich bij de technici en vakspecialisten (28,7%) en de leidinggevende functies (20,9%). Het dienstverlenend personeel en de verkopers vormen de derde grootste categorie van vrijwilligersactiviteiten (16,4%). De functiecategorieën die het minst frequent voorkomen zijn administratief personeel (7,8%) en semi-geschoolde en geschoolde arbeiders (2,3%).

Wanneer we kijken naar het aantal vrijwilligers dat deze verschillende functies opneemt, vinden we de drie dominante groepen terug die we hierboven al noemden, maar met een belangrijker aandeel: in België zijn 274.000 personen, of 37,2% van alle vrijwilligers, onbetaald actief als 'technici en vakspecialisten'. Ongeveer 187.000 mensen, of één vrijwilliger op vier (25,4%), oefent een leidinggevende functie uit in het vrijwilligerswerk. Een vergelijkbaar aantal vrijwilligers (173.000 of 23,5%) verlenen diensten aan personen. Merk ook op dat nauwelijks één op tien vrijwilligers (78.000 of 10,8%) een administratieve activiteit verricht.

Het algemene beeld dat uit deze beroepenclassificatie kan worden afgeleid, is dat het vrijwilligerswerk in België in sterke mate geprofessionaliseerd is. Bijna twee derde van alle vrijwilligersactiviteiten reflecteren professionele categorieën die een specifieke deskundigheid en hogere scholingsgraad vereisen. Verder valt ook het hoge aandeel leidinggevende functies op, dit hangt vermoedelijk samen met de eerdere bevinding dat deze enquête overwegend regelmatig vrijwilligerswerk in kaart heeft gebracht.

De verdeling van de vrijwilligers volgens het type van organisatie

Bij de organisaties waar vrijwilligers actief zijn is de verenigingssector de grote slokop, met 84,5% van de verrichte vrijwilligersactiviteiten. De publieke sector (7,7%), de burgerinitiatieven (4,8%) en sociale ondernemingen (1,0%) nemen slechts een zeer beperkt deel van het vrijwilligerswerk voor hun rekening.

De verdeling van het vrijwilligerswerk volgens sectoren

Als we kijken naar het actiedomein van de organisaties waarin vrijwilligers actief zijn, dan blijken twee sectoren dominant en samen goed voor twee vijfde van alle vrijwilligersactiviteiten: cultuur (23%) en sport (18,2%). In tweede rang, en in vergelijkbare orde van grootte, volgen vier sectoren: maatschappelijke dienstverlening (13%), onderwijs, vorming en onderzoek (11,9%), de verdediging van rechten en belangen (10,8%) en jeugd (10,6%). Zowel religieus vrijwilligerswerk (6,1%) als vrijwilligerswerk in de gezondheidszorg (4,5%) zijn slechts beperkt vertegenwoordigd.

Eenzelfde vrijwilliger kan diverse activiteiten verrichten en in meerdere organisatie actief zijn. De verdeling van de vrijwilligers over de sectoren bevestigt de overheersende positie van de (socio-)culturele sector. Hier is het grootste aantal vrijwilligers actief, namelijk 169.000 vrijwilligers of 23% van de vrijwilligerspopulatie. Op de tweede plaats volgt de sportsector, met 153.000 vrijwilligers (20,8%). In de maatschappelijke dienstverlening zetten zich 118.000 vrijwilligers in, wat neerkomt op 16% van alle vrijwilligers. Ook in vrijwilligers aantallen zijn religie (49.000 of 6,6%) en de gezondheidszorg (41.000 of 5,6%) de kleinste vrijwilligerssectoren.

2. Het profiel van de vrijwilligers in België

Deelname aan vrijwilligerswerk

Vooreerst hebben we onderzocht of bepaalde achtergrondkenmerken een samenhang vertoonden met de kans op deelname aan vrijwilligerswerk.

Geslacht – In België bestaat er tussen mannen en vrouwen geen verschil in de deelname aan het vrijwilligerswerk: 8,3% van de Belgische mannen en 7,4% van de Belgische vrouwen nemen deel aan vrijwilligerswerk.

Leeftijd – Er bestaan geen statistisch significante verschillen in de kans op deelname aan vrijwilligerswerk tussen verschillende leeftijdscategorieën. We tekenen wel het grootste aandeel vrijwilligers op in de bevolkingsgroep van 30-49 jaar, en het laagste aandeel in de Belgische bevolking van 60 jaar en ouder.

Opleidingsniveau – De beschrijvende analyses leggen grote verschillen bloot in de deelname aan vrijwilligerswerk naar opleidingsniveau: hoe hoger het behaalde diploma, hoe significant groter de kans op deelname aan het vrijwilligerswerk. Een statistisch significant groter aandeel van de mensen met een diploma hoger onderwijs participeren in het vrijwilligerswerk: 14,1% van de personen met een universitair diploma doet vrijwilligerswerk, terwijl het aandeel personen met maximum een diploma hoger secundair onderwijs 6,3% of lager bedraagt. Vooral de 2 hoger onderwijsgroepen (Bachelor en Master) hebben een statistisch significant hogere kans op vrijwilligerswerk in vergelijking met de andere groepen. Ook de groep van ‘hoger secundair’ heeft een statistisch significante hogere kans op deelname aan vrijwilligerswerk in vergelijking met de groepen ‘geen diploma’ en ‘lager onderwijs’.

Sociaal-economische situatie – Deze variabele geeft de positie van de (vrijwilligers)populatie ten opzichte van de arbeidsmarkt weer. Uit de analyses blijkt dat het aandeel vrijwilligers het grootst is bij de studenten (10,4%) en de economisch actieven (8,7%). Deze groepen hebben ook een significant hogere kans op deelname in vergelijking met de andere categorieën. Voor de groep ‘heeft een betrekking’ is dit het geval voor: ‘huisvrouw/man’, ‘arbeidsongeschikt’ en ‘andere’. Voor studenten geldt dit voor volgende groepen: ‘huisvrouw/man’, ‘arbeidsongeschikt’, ‘gepensioneerd’ en ‘andere’.

Feitelijke burgerlijke status – Er bestaan geen statistisch significante verschillen in deelname aan vrijwilligerswerk afhankelijk van de feitelijke burgerlijke status. Het aandeel van de Belgische bevolking dat vrijwilligerswerk verricht, is wel het grootst is bij de gehuwden of wettelijk samenwonenden (8,5%) en het kleinst bij de weduwnaars en weduwen (5,7%).

Samenstelling van de vrijwilligerspopulatie

Geslacht – In de Belgische vrijwilligerspopulatie zijn de groepen van mannelijke en vrouwelijke vrijwilligers ongeveer even groot.

Leeftijd – Wanneer we naar de samenstelling van de Belgische vrijwilligerspopulatie volgens leeftijd kijken, vormen de 60-plussers de grootste groep: bijna 1 op 3 Belgische vrijwilligers is 60 jaar of ouder. De jongeren (15-29 jaar) vormen de tweede grootste vrijwilligersgroep: 1 op 5 Belgische vrijwilligers is jonger dan 30 jaar.

Opleiding – De oververtegenwoordiging van hoogopgeleide personen in deelname aan vrijwilligerswerk weerspiegelt zich ook in de verdeling van de Belgische vrijwilligerspopulatie naar opleiding. Meer dan de helft (53,6%) van het vrijwilligerswerk in België wordt uitgevoerd door personen met een diploma hoger onderwijs (bachelor of master). Nog eens een derde van de vrijwilligerspopulatie heeft een diploma hoger secundair onderwijs. Minder dan een vijfde (17,3%) van de Belgische vrijwilligers behaalde maximum een diploma lager secundair onderwijs.

Socio-economische status – Wat betreft de samenstelling van de vrijwilligerspopulatie naar sociaal-economische situatie concluderen we dat 54,3% van alle vrijwilligers een betrekking hebben en ruim een vijfde van de vrijwilligers (22,8%) gepensioneerd is. Studenten vormen de derde grootste vrijwilligersgroep (14,6%) in België.

Burgerlijke staat – De verdeling van de vrijwilligerspopulatie naar burgerlijke staat wijst uit dat de categorie van gehuwden en wettelijk samenwonenden de grootste vrijwilligersgroep vormen (56,1%), gevolgd door de ongehuwden (32,1%).

Activiteiten naar vrijwilligersprofiel

Geslacht – Er bestaan significante verschillen tussen mannen en vrouwen met betrekking tot vier types van vrijwilligersactiviteiten. Ten eerste worden proportioneel gezien beduidend meer leidinggevende activiteiten in organisaties uitgevoerd door mannelijke vrijwilligers. Omgekeerd worden er duidelijk veel meer dienstverlenende taken uitgevoerd door vrouwelijke vrijwilligers, en nemen ze ook significant meer administratieve functies op. Tot slot vinden we ook significant meer vrouwelijke vrijwilligers terug in elementaire beroepen. Algemeen lijkt het vrijwilligerswerk in België dus een eerder traditioneel rollenpatroon te reproduceren, waarbij mannelijke vrijwilligers meer leidinggevende functies opnemen, en vrouwelijke vrijwilligers meer uitvoerende functies vervullen.

Leeftijd – De activiteiten die door vrijwilligers worden uitgevoerd, hangen ook samen met de leeftijd van de vrijwilligers. De deelname aan leidinggevende taken is significant lager bij vrijwilligers jonger dan 40 jaar in vergelijking met de leeftijdsgroep van 40 jaar en ouder. De jonge leeftijdsgroep (15-29 jaar) neemt aanzienlijk meer dienstverlenende taken op zich in vergelijking met oudere leeftijdsgroepen.

Opleiding – De deelname aan types van vrijwilligersactiviteiten is zeer ongelijk verdeeld over de verschillende opleidingsniveaus, al moet deze bevinding met de nodige omzichtigheid worden benaderd gezien er in onze steekproef een ondervertegenwoordiging bestaat van vrijwilligers zonder diploma of met een diploma lager onderwijs. De algemene tendens is wel dat vooral de hoogst opgeleide vrijwilligers (master) meer participeren in leidinggevende functies in vergelijking met mensen met respectievelijk lager secundair onderwijs en hoger secundair onderwijs. En vrijwilligers met een diploma lager secundair onderwijs voeren meer dienstverlenende functies uit in vergelijking met vrijwilligers met een diploma hoger onderwijs (bachelor en master).

Sociaal-economische situatie – De deelname aan verschillende types van vrijwilligersactiviteiten hangt ook samen met de sociaal-economische situatie van de vrijwilligers. Vooreerst vervullen mensen met een betrekking significant vaker leidinggevende functies uit in vergelijking met studenten. Deze laatste groep voert dergelijke functies proportioneel ook minder vaak uit in vergelijking met gepensioneerden. Werklozen nemen dan weer significant meer administratieve functies op in vergelijking met werkenden, studenten en gepensioneerden.

Sectoren naar vrijwilligersprofiel

Geslacht – Wat het geslacht van de vrijwilligers betreft, is de deelname aan de sectoren sport, jeugd, onderwijs, vorming en onderzoek, en gezondheidszorg ongelijk verdeeld is tussen mannen en vrouwen. Mannen participeren statistisch meer in de sportsector dan vrouwen. De domeinen jeugd, onderwijs, vorming en onderzoek, en gezondheidszorg blijken dan weer vaker te worden betreden door vrouwelijke vrijwilligers.

Leeftijd – De deelname aan vrijwilligerswerk in verschillende sectoren varieert ook naar leeftijd. Jongere vrijwilligers (15-29 jaar) zijn sterk oververtegenwoordigd in de jeugdsector. Vrijwilligerswerk in de (socio-)culturele sector wordt significant vaker verricht door 50-plussers. Tot slot participeren 60-plussers ook significant meer in de gezondheidszorg in vergelijking met 15-49 jarigen.

Opleiding – Wat betreft het opleidingsniveau van de vrijwilligers tonen onze analyses een beperkte samenhang met de verdeling van vrijwilligersactiviteiten volgens de verschillende sectoren. Universitair zijn significant meer actief in de sector van de rechten- en belangenverdediging in vergelijking met de groepen ‘lager onderwijs’, ‘hoger secundair’ en ‘bachelor’.

Sociaal-economische situatie – De deelname aan de verschillende sectoren van het vrijwilligerswerk varieert ten slotte in functie van de sociaal-economische situatie van de vrijwilliger. Zo zijn studenten significant meer actief in jeugdsector in vergelijking met werkenden, werklozen en gepensioneerden. Arbeidsongeschikten participeren significant meer in de maatschappelijke dienstverlening in vergelijking met werkenden, studenten, werklozen en gepensioneerden. Werklozen zijn sterker vertegenwoordigd in de sector van de rechten- en belangenverdediging in vergelijking met werkenden, studenten, arbeidsongeschikten en gepensioneerden.

Aantal uren vrijwilligerswerk naar vrijwilligersprofiel

Zoals hierboven reeds vermeld, spendeert de Belgische vrijwilliger gemiddeld 200 uur per jaar aan zijn vrijwilligerswerk. Dit komt neer op gemiddeld 4 uur per week. We zien slechts beperkte variatie naargelang de profielkenmerken van de vrijwilligers. Deze verschillen zijn veelal niet statistisch significant.

Geslacht – Wat betreft het geslacht, investeren mannelijke vrijwilligers gemiddeld iets meer tijd op jaarbasis dan vrouwelijke vrijwilligers, dit verschil is echter niet statistisch significant.

Leeftijd – Belgische vrijwilligers tussen 30-39 jaar investeren het minste tijd in hun engagementen. Ook de veertigers rapporteren een lager gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk in vergelijking met andere leeftijdsgroepen. De 60-plussers rapporteren de grootste tijdsbesteding, en deze ligt beduidend hoger dan alle andere leeftijdsgroepen. Het verschil tussen de 60-plussers en de groepen van 30-39 jaar en 40-49 jaar is ook statistisch significant. Dit verschil kan vermoedelijk verklaard worden vanuit een levenslopperspectief, waarbij de levensfase van de vrijwilligers op middenleeftijd veelal gekenmerkt wordt door een hogere tijdsinvestering in betaalde arbeid en de uitbouw van een gezin, waardoor er minder tijd overblijft om te spenderen in vrijwilligerswerk. Anderzijds beschikken 60-plussers opnieuw over meer vrije tijd, doordat de kinderen ouder worden of zelfs niet langer inwonend zijn, en deze leeftijdscategorie ook een groot aandeel gepensioneerden omvat.

Opleidingsniveau – Het opleidingsniveau van de vrijwilligers vertoont geen duidelijk patroon met betrekking tot het gemiddeld aantal uren vrijwilligerswerk op jaarbasis. De gemiddelde tijdsinvestering van vrijwilligers met een diploma lager onderwijs en een diploma hoger secundair onderwijs is wel significant hoger in vergelijking met de andere opleidingscategorieën.

Sociaal-economische situatie – Gepensioneerden en studenten investeren gemiddeld het hoogste aantal uren in hun vrijwilligerswerk, terwijl tewerkgestelden, werklozen, en arbeidsongeschikten een vergelijkbare lagere schatting maken. Enkel het verschil in gemiddelde tijdsinvestering tussen gepensioneerden en mensen met een betrekking is statistisch significant.

Literatuurverwijzingen

Breda, J. en Goyvaerts, K. (1996), *Vrijwilligerswerk vandaag : een eerste verkenning*, Koning Boudewijnstichting, Brussel.

Hustinx, L., Marée, M., De Keyser, L., Verhaeghe, L. & Xhaufclair, V. (2015). *Het vrijwilligerswerk in België: Kerncijfers*. Brussel: Koning Boudewijn Stichting.

Internationale Arbeidsorganisatie (2011), *Manual on the Measurement of Volunteer Work*, Genève. http://www.ilo.org/stat/Publications/WCMS_162119/lang--en/index.htm

Internationale Arbeidsorganisatie (2012), *International Standard Classification of Occupations. Structure, group definitions and correspondence tables (ISCO-08)*. Genève. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_172572.pdf

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2020), *Nationale rekeningen – Eerste raming van de nationale rekeningen*, Nationale Bank van België, Brussel.

Koning Boudewijnstichting, Het economische gewicht van instellingen zonder winstoogmerk in België, Edities 2011, 2013, 2017, 2020. Brussel.

Meersseman, E. (2020). Onderzoek meting vrijwilligerswerk 2019. Context van de nieuwe meetmethode. Presentatie Rondetafel KBS, 8 oktober 2020.

Musick, M. A. and Wilson, J. (2008), *Volunteers: A Social Profile*, Indiana University Press, Bloomington.

Salamon, L. M. S., Sokolowski, W. & Haddock, M. A. (2018). *The scope and scale of global volunteering: Current Estimates and Next Steps*. United Nations Volunteers (UNV) programme.

Statbel, De Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) vanaf 2017, geraadpleegd op 15/11/20 via: https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/metadatas/Werk%20%26%20opleiding/9.2%20Arbeidsmarkt/9.2.0%20Emploi%20et%20ch%C3%B4mage/EFT2017_nl.pdf

United Nations Volunteers (2018), *Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, New York.

1. Illustratie extra toelichting in de online enquête

<p>De volgende vragen gaan over <u>onbetaald en onverplicht</u> werk, met name de tijd die * u / [VOORNAAM] * <u>vrijwillig en zonder verloning</u> heeft besteed aan activiteiten <u>via een vereniging of organisatie, of rechtstreeks aan andere personen buiten</u> uw gezin en bredere familieverband. Voor deze activiteiten kan * u / [VOORNAAM] * een kostenvergoeding hebben ontvangen. Activiteiten in uw vrije tijd waarvoor u werd betaald zijn uitgesloten</p>	<p>Voorbeelden van activiteiten die NIET inbegrepen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">• mantelzorg voor een familielid• betaald bijklussen (bv. contract als verenigingswerker, betaalde diensten aan andere burgers, deeleconomieplatformen)• een onbetaalde stage als deel van een opleiding• een gemeenschapsdienst of burgerdienst• onbetaalde activiteiten als deel van een activeringstraject• een alternatieve straf opgelegd door een rechtbank• maatschappelijke inzet in het kader van onderwijs of tewerkstelling <p>Voorbeelden van een kostenvergoeding:</p> <ul style="list-style-type: none">• terugbetaling van aantoonbare kosten zoals vervoerskosten of telefoonkosten• de toekenning van een forfaitair bedrag om beperkte kosten te dekken verbonden aan de uitvoering van de activiteit (bv. een drankje aankopen, iets eten,...)
---	--

2. De codering van vrijwilligersactiviteiten volgens de ISCO-Classificatie

Aangezien het Handboek aanbeveelt de enquêtes over arbeid te gebruiken om vrijwilligerswerk te meten en omdat die enquêtes zelf de *Internationale Standaard Beroepenclassificatie* (in het Engels: *International Standard classification of Occupations - ISCO*) hanteren om de uitgeoefende beroepen te beschrijven, suggereert het Handboek om deze classificatie (of zijn nationale of regionale equivalenten) ook te gebruiken om de vrijwilligersactiviteiten te rangschikken (Handboek, p. 24-25). De meeste daarvan zijn volgens het Handboek immers gelijklopend met betaalde activiteiten en kunnen dus worden geordend volgens de gewone ISCO-methodes.

Deze ISCO-classificatie is ontworpen door de IAO. De meest recente versie (ISCO- 8) werd in 2008 goedgekeurd. Hieronder worden de belangrijkste beroepsgroepen van de ISCO weergegeven met toevoeging van voorbeelden van vrijwilligersactiviteiten voor elke groep. Voor dit onderzoek hebben we de verdeling van de beroepen lichtjes aangepast, om rekening te houden met het feit dat sommige beroepen slechts beperkt voorkomen bij de activiteiten die tijdens de enquête naar boven kwamen.

²¹ We zijn Ronan Van Rossem en Elias Delanoeye erkentelijk voor hun methodologisch advies en ondersteuning bij de behandeling van de data.

Leidinggevende functies (ISCO-groep 1):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: beleidsvoerende functies op vlak van wetgevende lichamen/commercieel gebied/maatschappelijke dienstverlening/ andere diensten
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Dit zijn alle bestuursfuncties of leidinggevend in verenigingen, ngo's, etcetera.
3. Voorbeelden: penningmeester in watersportvereniging, lid van raad van bestuur van vzw.

Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (ISCO-groep 2):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: wetenschappers, dokters, leerkrachten, communicatie (pr), juristen, sociaal-wetenschappers, kunstenaars.
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Posities in organisaties waarbij men soortgelijke functies uitvoert. Dit is heel breed, gaande van onderwijsactiviteiten tot musiceren en acteren.
3. Voorbeelden: wiskundeles geven bij huiswerkbegeleiding, informatieavond voor senioren geven omtrent Excel, sponsorwerving zoeken voor fietsvereniging, presenteren vrije radio van de gemeente.

Technici en vakspecialisten (ISCO-groep 3):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: vakspecialisten op het gebied van wetenschap, gezondheid, administratie, juridisch, maatschappelijk en cultureel gebied.
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Wanneer personen bij een organisatie mee vergaderen of bepaalde activiteiten organiseren.
3. Voorbeelden: werfopvolging jeugdlokaal, vergaderingen van een organisatie voor kankerpatiënten bijwonen, organisatie debatavonden over conflicten in Syrië, voorbereiding kerstmarkt middelbare school.

Administratief personeel (ISCO-groep 4):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: administratieve medewerkers, klanten bedienend personeel, boekhoudkundige medewerkers.
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Administratieve en logistieke uitvoering van evenementen of activiteiten.
3. Voorbeelden: wegwijzers op fietsparcours plaatsen, administratie van de parochie, verpakken kledingpakketten voor derde wereld, verwelkomen bezoekers op de opendeurdag.

Dienstverlenend personeel en verkopers (ISCO-groep 5):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: verleners persoonlijke diensten, verkopers, verzorgend personeel, veiligheidswerkers.
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Posities waarbij men helpt bij activiteiten of personen begeleidt.
3. Voorbeelden: patiënten verzorgen bij reisbegeleiding, koken op kamp, drank inschenken op evenement, jeugdbeweging, brandweer.

Semi-geschoolde en geschoolde beroepen (ISCO-groepen 6, 7, 8):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: milieuwerkers, handwerkers, bakker, transport,...

2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Veel posities bij opbouwen (van bv. een decor of een tent) of onderhoud (van bv. kleren).
3. Voorbeelden: installatie klaarzetten voor fuif van jeugdbeweging, ziekenvervoer.

Elementaire beroepen (ISCO-groep 9):

1. Beroepen volgens de ISCO-classificatie: ongeschoolde arbeiders, straatverkopers, vuilnisophalers.
2. Algemene omschrijving vrijwilligersactiviteiten in deze categorie: Dit gaat voornamelijk op schoonmaken, de zaal klaarzetten voor een activiteit, etcetera.
3. Voorbeelden: schoonmaken van de moskee, afwassen op mosseldag van de muziekvereniging, huis aan huis geldophaling, nazicht glasbollen.

3. Sectoren waarin de organisaties actief zijn ('industrie')

De *International Standard Industrial Classification of All Economic Activities* (ISIC) en haar nationale en multinationale equivalenten zijn de classificaties die worden gebruikt in de enquêtes over arbeid. Het is aan te bevelen ze ook te gebruiken om te bepalen in welke sector vrijwilligerswerk in het kader van een organisatie wordt verricht (Handboek, p. 27-28). De sector verwijst dan naar de economische hoofdactiviteit van de organisatie.

ISIC is de codificatie die internationaal wordt aanbevolen voor economische activiteiten. De Europese vertaling is de NACE, de nomenclatuur van economische activiteiten in de Europese Gemeenschap. Daarvan is de NACE-BEL de Belgische versie. De NACE is afgeleid van ISIC omdat de twee op hun hogere niveaus dezelfde rubrieken hebben; op de lagere niveaus is de NACE meer gedetailleerd.

Vrijwillige activiteiten vinden hoofdzakelijk plaats in non-profitsectoren. Daarom zijn de NACE-codes hier zo gegroepeerd dat dit type sectoren goed tot uiting komt.

Sectoren	NACE-code waarmee dit overeenstemt
Cultuur, socio-culturele verenigingen, natuur	90, 91, 94.992
Jeugd	94.991
Sport	93
Onderwijs, vormingsinstellingen en onderzoek	85, 72
Gezondheidszorg	86, 94.993
Maatschappelijke dienstverlening	87, 88, 84.249, 84115
Religie	94910
Rechten en belangen	94.1, 94.2, 94.92, 94.992, 94.994, 94.995, 75
Onbepaald/andere	Alle andere codes of codes niet nader bepaald